

Yazar/Author

Dilek YUMRU*

Makale Adı/Article Name

**Yeni İstanbul- Yeni Hitit- Yedi İklim Dil Öğretim Setlerindeki
Kültürel Semboller**

*Cultural Symbols in Yeni Istanbul-Yeni Hittite-Yedi İklim Language
Teaching Sets*

ÖZ

Yabancı bir dil öğrenirken o kültüre ilişkin temel bilgileri öğrenmek gerekir. Kültürel sembol olarak kabul edilmiş temel bilgilere ders kitaplarında yer verilmelidir. Ders kitabının kültürle ilişkili içeriklerle dolu olması, öğretmenin eksik gördüğü noktaları derste tamamlaması öğrencinin her açıdan bilgi düzeyini yükseltecektir. Ders kitaplarında işlenmesi gereken kültürel semboller ana hatlarıyla tarih, coğrafya, endemik bitki örtüsü ve hayvanlar, mutfak kültürü, gelenekler, beden dili, önemli kişilikler, sanat ve sanatçılar, müzik, sinema ve tiyatro dünyası, spor, festivaller, önemli günler, bayrak, milli marş vb. biçiminde sıralanabilir. Bu çalışmada yaygın olarak kullanılan üç ders kitabının kültürel sembolere ne kadar yer verdikleri incelenmiştir. Bu kitaplar içinde Türk kültür sembollerini en az içeren kitabın Yeni Hitit, en çok kültürel sembole yer veren kitabın da Yedi İklim kitabı olduğu ortaya çıkmıştır. Yeni İstanbul kitabının da bu iki kitap arasında kaldığı görülmüştür. İncelenen üç farklı ders kitabının kültürel sembol içeriklerinin birbirlerinden farklı olması öğrencileri de kültürel birikim açısından birbirinden ayıracaktır. Dil öğrenmenin yanında kültürel sembollerin de öğrenildiği derslerde birey o ülkeyi ziyaret ettiğinde, film veya video izlediğinde ya da kitap okuduğunda hiç zorluk çekmeyecek, kolaylıkla olayları, iletilen mesajları anlayabilecektir.

Anahtar Kelimeler: kültür, sembol, simge, yabancı dil öğretimi, ders kitapları

ABSTRACT

Language teaching and cultural transfer lead us to discover the beliefs and values of that society. Because of this, learning the mythological elements and archaeological data that continue to exist in the daily life of the target society and contain the information on the origin of its values and beliefs; discovering which cultures, states and nations live in those lands and being aware of this deep accumulation in the infrastructure can be the first steps of understanding that society culturally. The existence of mythology and archaeological remains belonging to the target culture; will make the individual realize the real social and cultural infrastructure by purifying the common characteristics of everyday life, popular culture, and nations that have increased interaction through technology and have similar characteristics. Therefore, if we start from Turkish culture, it would be appropriate to introduce Turkish mythology in general to individuals who are curious about this culture and want to learn Turkish. At this point, textbooks used in foreign language teaching undertake a very important task. The texts in the textbooks should be filled with content that conveys the culture of that society. Some of the mythological elements live vividly in society in life. Therefore, the inclusion of this subject in textbooks will clarify many cultural behaviors. In general, the main mythological subjects that are frequently encountered and attract attention in daily life are: Heroes, animals, nature, planets... These listed contents are some of the important elements that have taken place in daily life and lie in the subconscious of the society. Those who learn Turkish will understand that society better when they learn about ancient places, mythological stories, and legends.

Keywords: Mythology, legend, language teaching, culture, archeology

Extended Abstract

The purpose of this article is to determine the symbolized headings of the cultural subjects that should be included in the textbooks, the first country that comes to mind when you see it (Turkey) and the cultural symbols that are recommended to be included in the textbooks. In this article, the text analysis, data collection and scanning methods from qualitative research methods were used. The books that are widely used in teaching Turkish as a foreign language were selected in the article. The New Istanbul Turkish Coursebook/Workbook for International Students (A1,2; B1,2; C1), New Hitit Turkish Book/Workbook for Foreigners (A1,2; B1,2; C1), Yedi İklim Turkish (A1,2; B1,2; C1) books were scanned as document review materials and determinations were made. The cultural elements in the books were determined. The cultural elements were classified and the cultural elements included in the textbooks were listed. In addition to this data, the missing elements emphasized in the lessons within the scope of ADOÇ (2013) were determined and new items were added to the list. Thus, the use of cultural symbols in the books was determined, listed and compared with the case study model. A situation assessment was made.

When a foreign language is learned, the cultural elements belonging to the nation speaking that language must also be learned. Therefore, there are certain items that should be included in foreign language teaching textbooks that reflect the culture. These items can be briefly listed as follows: flag, currency, family, historical important events, important days, holidays, food and beverage culture, geographical regions, cities, sacred and archaeological places, endemic animals and plants, important people, traditional sports, festivals, art (cinema, music, literature, plastic arts, etc.), body language...

Textbooks play an important role in transferring cultural symbols to individuals learning a foreign language. The lessons that the teacher teaches by following the textbook will be much more effective and equipped if the books are rich in terms of cultural material. The fact that the textbook is full of content related to culture and the teacher completes the topics he finds lacking in the lesson will increase the student's knowledge level in every aspect.

In this study, the extent to which three widely used textbooks include cultural symbols was examined and listed in the findings section. Among these books, it was revealed that the book that included the least Turkish cultural symbols listed above was Yeni Hitit, and the book that included the most cultural symbols was Yedi İklim. It was also seen that the Yeni İstanbul book fell between these two books. The fact that the cultural symbol contents of the three different textbooks examined were different from each other will also distinguish students from each other in terms of cultural accumulation. In classes where cultural symbols are learned in addition to language learning, individuals will not have any difficulty when they visit that country, watch movies, videos or read books, and will easily be able to understand the events they witness and the messages conveyed.

The cultural symbols that should be covered in textbooks can be listed as history, geography, endemic plants and animals, fruit and vegetables, culinary culture, traditions, body language, important personalities, art and artists, music, the world of cinema and theater, sports, festivals, important days, flag, national anthem, etc. Preparation of textbooks with these contents will meet the needs of the students.

1. The book writer and the course teacher must be sensitive about the need to teach cultural symbols to students. The teacher must complete the deficiencies related to culture that he/she sees in the book.
2. One of the most important points that makes the course book valuable is the content of the texts, their up-to-dateness and the fact that they are written in a beautiful and effective language. Therefore, the texts, visual and audio tools to be selected must contain cultural symbols, be aesthetic and be presented to students with the best use of Turkish. The texts in the course books must be prepared by Turkish writers, poets and men of letters. Texts that are soulless, do not give language pleasure, do not have a competent and effective language in the course books must be removed. Course books must be filled with quotes from the works of our writers and the texts of the new course content must be prepared by our writers and people who use effective language.
3. At the A1 level, students must be given the basic symbols of the country, such as the flag, anthem, currency, major cities, country map and its position in the world.

4. Textbooks should include the War of Independence, the founder of our Republic, Atatürk, the most important of the official holidays, Republic Day, and a religious holiday.
5. The textbook should be equipped with content that includes symbolic people and historical events that describe the history and current developments of Turkish culture at every level.
6. The visuals in textbooks should be supported by texts. In most textbooks, Turkish culture

Giriş

Yabancı dil öğretiminde bir dilin sadece sözcük dağarcığı ve dil bilgisi kuralları öğretilmez. Dil, bir bütündür; içinde bir milletin tüm özelliklerini bünyesinde barındıran bir hazinedir. Dili konuşan, üreten ve canlı kılan bir millet, bütün değerlerini, hassasiyetlerini, yaşamı algılayış biçimini, sevincini, hüznünü çeşitli biçimlerde yansıtır. Bu nedenle her milletin kendini ifade ediş biçimi farklıdır ve kendine özgüdür. Sanatı, edebiyatı, yaşam alışkanlıkları, ilişki kurma ve yürütme yolları, dini, giyim kuşamı, sohbet konuları, tabuları, hukuk sistemi, yaşam süreci (doğum, ölüm, evlilik, bayram, önemli günler vb.) içerisinde ve aile yaşamında gösterdikleri gelenekselleşen davranış ve düşünce kalıpları, değerleri o milleti anlamamızı sağlayan önemli bilgiler içerir. Bu nedenle her birey bir dili öğrenirken o milletin düşünce, duygu ve değerler dünyasını da öğrenmelidir.

Kültür, bir toplumu diğerlerinden ayıran ve o topluma millet olma özelliği kazandıran soyut ve somut üretilmiş değerlerdir. Bu ürünler maddi ve manevî olmak üzere o milletin duyuş, düşünüş ve yorumlayış biçimlerini yansıtır. Gelenek ve görenekler, müzik, dans, gösteri sanatları (köy seyirlik oyunları, meddahlık, gölge oyunu, halk oyunları), sözlü edebiyat (efsane, masal, destan, halk hikayeleri), araç gereçler, mekanlar (kutsal yerler, dağ kültü), uygulamalar (doğum, ölüm, evlilik, nazar, kısmet açma, kurşun dökme), törenler, şölenler, doğa-evren ile ilgili etkinlikler (coğrafyanın sunduğu bitki, hayvan, iklim, ekinokslar, hava ile ilgili bilgiler ve uygulamalar, halk hekimliği, halk takvimi), el sanatları gibi ürünler soyut kültürel miras sayılmaktadır. Türk kültürü için soyut kültürel miras olarak Türk kahvesi, yağlı güreş, âşıklık geleneği, mesir macunu, Mevlevî sema, Alevî semah sayılabilir. Somut kültürel değerler ise mimari yapılar, antik şehirler gibi taşınmazlar; el sanatları, heykeller, resimler, tarihi ve arkeolojik buluntular taşınabilir maddi değerlerdir.

Kültürün çeşitli biçimlerde tanımı yapılmıştır. Göçer'e (2015, s.26) göre kültür, "bir milletin yüzyıllar boyunca oluşturduğu algı, ilgi, tutum ve davranışlarla tezahür eden yaşam biçimi, maddi ve manevi değerler toplamıdır ve nesilden nesle miras olarak aktarılarak gelmektedir." Turhan'a (1972, s.55) göre kültür, "Bir toplumun sahip olduğu maddi ve manevi değerlerden oluşan öyle bir bütündür ki toplum içinde mevcut her çeşit bilgiyi, ilgileri, alışkanlıkları, değer ölçülerini, genel davranış, görüş ve zihniyet ile her çeşit davranış şekillerini içine alır. Bütün bunlar birlikte, o toplum mensuplarının çoğunda ortak olan ve onu diğer toplumlardan ayırt eden özel bir hayat tarzı sağlar." biçiminde tanımlanır. Özakpınar (2014), "Bütün kültürler, toplum üyelerinin ortaklaşa benimsediği ve onların süreklilik içinde bir arada yaşamalarını sağlayan bir inanca ve o inanca bağlı bir ahlâk nizamına dayanır." sözleriyle kültürün ortak bir ahlâkı ve inancı içerdiğini belirtir. Uygur (2018, s.18) ise kültürü, "insanın ortaya koyduğu, içinde insanın var olduğu gerçeklik" biçiminde tanımlamaktadır. Dil, kültürün en önemli öğelerinden biridir. Kültür ve dil, birbirini besleyen sonsuz bir kaynaktır. Güvenç (2004, s.48) "Toplum ve kültürde ne varsa dilde ifadesini bulur. Dilde neler varsa, toplum ve kültürde asılları veya yankıları vardır." biçiminde dil ve kültür ilişkisini açıklarken Ünal (2014, s.31), "Maddi ve manevi kültürün sınırları içine giren bütün kavram ve kelimeler dilin içinde, dilin sözlüğünde yer almaktadır." sözleriyle bu görüşü destekler. Fong, DeWitt ve Leng (2018, s.66), "Bir yabancı dil öğrencisinin farklı değerler, inançlar ve geleneklerden kaynaklanan çatışmaları ve yanlış anlamaları engellemek için bağlamı ve kültürel öğeleri öğrenmesi gerekir." sözleriyle sadece dil bilgisi ve sözcüklerin öğrenmeye yeterli olmadığına dikkat çeker.

Dil-kültür ilişkisindeki güçlü bağ, dil derslerine de yansır ve dil öğretimi, kültür bağının da güçlü olmasını sağlar. Seelye (1993, s.10), aşağıdaki sözleriyle kültürün olmadığı bir dil öğretiminin mümkün olmadığını vurgular:

Bir dili kültürel köklerinden izole bir şekilde öğrenmek, kişinin bağlamsal kullanımını, sosyalleşmesini engeller. Dilsel yapının bilgisi tek başına politik, sosyal, dini veya ekonomik sisteme dair özel bir içgörü taşımaz. Hatta ne zaman konuşmanız ve ne zaman konuşmamanız gerektiğine dair bir içgörüyü bile.

Kachru (1986, s.123), kültürel küreselleşme bağlamında, kültür aktarımı gibi dil öğretimi de coğrafi olmayan egemenlik vasıtasıdır diyerek her milletin bu egemenlik aracını iyi kullanması gerektiğini belirtir.

Kramsch'ın (2013, s.62) belirttiği gibi dil ve kültür birbirinden ayrılamaz:

“Dil ve kültür” ikilisinde dil, dilin dışında, gerçek dünyada bulunabilen kültürel bir gerçekliğe uygulanan bir dizi keyfi dilsel biçim değildir. Dil ve diğer sembolik sistemler olmadan, kültür dediğimiz alışkanlıklar, inançlar, kurumlar ve anıtlar sadece gözlemlenebilir gerçeklikler olurdu, kültürel olgular değil. Kültür olmak için, anlamları olması gerekir. Kültürü oluşturan, yiyeceklere, bahçelere ve yaşam biçimlerine verdiğimiz anlamdır.

Bu nedenle dil öğretimi konusunda da Kramsch (1993, s.45), “Dil kullanıcısının hedef toplumda dil düzeyine uygun görevler üstlenen bir sosyal aktör olarak kabul edilmesi gerekliliği de ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple öğrenen, dilini kullanacağı toplumun kültürünü de bilmek durumundadır. Yabancı dil/ikinci dil öğrenenlerin mutlaka hedef dilin kültürünü de öğrenmesi gerekir.” biçiminde açıklamasıyla kültür öğretiminin gerekliliğine, kültürel bağlamla iletişimin gerçek anlamda ancak kurulabileceğine vurgu yapar. Ayırır (2015, s.145), ise ikinci dil öğretiminde “Toplum içinde, gündelik yaşamda iletişim kurmak ve yaşamını sürdürmek için çeşitli sosyal roller üstlenen kişilerin gerçekleştirmesi gereken eylemleri, dilsel ve dilsel olmayan tüm bileşenleriyle birlikte öğretmek/öğrenmek hedeflenmektedir.” sözleriyle dil dersinin amaçlarından birini açıklar.

Tomalin ve Stempleski (1993) ikinci dil öğretiminde kültüre yer verilmesi gerektiğini şu sözlerle açıklar:

- Öğrencilerin her insanın davranışında kültürün etkisini anlayabilmeleri.
- Öğrencilerin hedef kültürdeki ortak durumlarda gösterilen ortak davranışların farkına varmalarına yardımcı olmak.
- Öğrencilerin bazı kelime ve cümlelerin, kültürün bir sonucu olarak, hep aynı şekilde birbiri ardına geldiğinin farkına varabilmesi.
- Öğrencilerin hedef kültürle ilgili genellemeleri objektif gözle değerlendirmelerine yardımcı olmak.
- Öğrencilerin hedef kültürle ilgili bilgi toplama becerilerinin geliştirilmesi.
- Öğrencilerde hedef kültürle ilgili merak uyandırmak ve onların o kültürdeki insanlara empati duymalarını sağlamak. (s.89)

Yukarıda sıralanan açıklamalarla öğrenci, kültürel alt yapıyla tanık olduğu durum ve olayları çok daha doğru anlayabilecektir.

Ancak (Chastain, 1988; Tomalin ve Stempleski, 1993, Pulverness, 1995) kültürü iki ayrı kategoriye ayırırlar. Büyük “K” ile toplumun ana değerlerini yani üretimi, dünya ve diğer kültürlerle katkı olan (spor, sanat, edebiyat, bilimsel ve tarihi başarılar, coğrafya) ve önemli kişileri içeren öğelerini bu grupta sınıflandırır. Küçük ‘k’ ise “yaşama biçimi olarak kültür (geleneksel davranışlar)” biçiminde tanımlanmaktadır.

Kültürel farkındalık (Byram, 1997) için kişinin kendi kültürel kimliğini bilme, değer ve inançlarını sorgulayarak kendi kültürünü diğer kültürlerle karşılaştırabilme yetisidir. Dil öğrenirken hedef kültür ve bireyin kendi kültürü arasındaki kıyaslama, çelişki ya da zıtlıklar,

bireyin kültürel farkındalığı kazanmasını sağlar. Aynı zamanda bir milletin geniş kültür hazinesinde var olan bilgilerin bütüncül olarak dil derslerinde işlenmesine olanak yoktur. Bu nedenle kültürel verilerin belli başlı örneklerinin derslerde konu edinilmesi uygun olacaktır. Bu konuda araştırmacıların sıraladığı konular birbirine aşağıdaki gibi benzerlik gösterir.

Saraç ve Arıkan (2010), ders kitaplarında olması gereken kültürel konuları şu şekilde sıralamıştır: Kültür- bilim ilişkisi, dini bilgi, siyasi bilgi, sanat, gündelik yaşam, edebiyat, musiki, spor, kültüre hizmet etmiş kişiler, çevre- doğa-hayvan, sinema, hastalık- sağlık, beslenme alışkanlığı, temizlik alışkanlığı, giyim- süs, aile, üreme- cinsel sağlık, eğlence yaşamı, festivaller, tarihi eserler, coğrafi bilgi, eğitim hayatı. Saraç ve Arıkan'ın çalışmalarına benzer biçimde Byram ve Morgan (1994, s.51) yabancı dil ders kitaplarındaki kültürel konuları incelemiş ve şu başlıklar altında sıralamıştır: Toplumsal kimlik ve gruplar, toplumsal etkileşim, inanç ve kalıplaşmış davranışlar, sosyo-politik kurumlar, toplumsallaşma ve yaşam, tarih, coğrafya, kültürel miras, önemli kişiler.

Brooks (1986, s.124) ise ders kitaplarında yabancı dil öğretiminde işlenmesi gereken kültürel öğeleri sıralamıştır: selamlaşma, vedalaşma, sohbet konuları, tanışma, sohbette toplumsal statüye göre tutum yaş, cinsiyet, samimiyet, resmiyete göre ifade kalıpları, sorulmaması gereken sorular, gelenekler, müzik, telefonla konuşma, mektuplaşma, davetlerde tutum, randevulaşma, yemek yeme ve içme alışkanlıkları, trafik vb. sıralamıştır. Diğer araştırmacılar yabancı dil Türkçe ders kitaplarında işlenmesi gereken kültürel konuları yedi maddede sıralamıştır: günlük yaşam, kişiler arası ilişkiler, değerler ve eğitim, edebiyat sanat ve müzik, gelenekler ve folklor, sosyal yaşam, coğrafya ve mekân (Okur ve Keskin, 2013).

Yukarıda verilen sıralamanın yanı sıra Moeller ve Nugent (2014, s.14); kültürlerarası yeterlilik konusunda hassasiyet gösterilen sınıflarda öğrenciler hedef kültür üyeleriyle ilişki kurmak için dili nasıl doğru kullanacaklarını deneyimlerler. Kendi inançlarını farklı bir bakış açısıyla inceleyebilir, farklı bakış açılarını sorgulayabilir ve başka bir kültüre ait bir başkasının bakış açısını kazanabilirler diyerek dil öğrenimiyle evrensel bir anlayış kazanmanın mümkün olduğuna vurgu yapar.

Ders kitaplarına metin içeriklerinde yer alması gereken bu kültürel öğelerin öğretmenlerce dikkate alınması gerekir. Kovács (2017, s.74) "Kültürel içeriğin tanıtımına ilişkin bazı ilkelerin, önerilerin ve pratik fikirlerin dil öğretim metodolojisi müfredatına dahil edilmesi gerektiğine inanıyoruz. Öğretmen adaylarının, kültürün ne anlama geldiği ve dil sınıfında hangi biçimlerde mevcut olabileceği konusunda teorik ve pratik bir farkındalık geliştirmeleri gerekir." sözleriyle bu noktaya dikkat çeker.

Ders kitabı kadar öğretmenin kültürel konularda aydınlatıcı rolü büyüktür. Rivers'a (1981, s.314) göre öğretmen dersler aracılığıyla öğrencinin ufkunu açacaktır: "Hem uygun içeriklere hem de öğrencilerin bu içeriği özümsemesini sağlayan etkinliklere odaklanmalıyız. Etkinlikler onları gerçeğin ötesine geçmeye teşvik etmelidir, böylece dilin konuşanlarının kültürünün daha derin seviyelerini dolaylı olarak algılamaya ve deneyimlemeye başlarlar." Öğretmenler açısından ele alındığında Kovács (2017, s.77) "Dil öğretmenleri her zaman kültürler arasında arabulucu olmalı, öğrencileri için hedef kültürün birincil kaynakları olmalıdır." sözleriyle öğretmenin önemine dikkat çeker ve şunları ekler:

Gelecekteki dil öğretmenlerinin, müfredatın kültürel içeriğiyle ilgili somut hedefler oluşturmak ve hedeflerine göre belirli kültürel etkinlikler geliştirmek üzere eğitilmeleri gerektiğine inanıyoruz. Ancak, tüm öğretim materyallerini kendilerinin tasarlamaları beklenemez. Dil sınıflarında kullanılabilecek mevcut, önerilen ve akredite ders kitaplarına eleştirel bir yaklaşım geliştirmeli ve yalnızca dört 'geleneksel' becerinin (okuma, dinleme, yazma ve konuşma) değil, aynı zamanda 'beşinci' beceri olan kültürün de geliştirilmesi için en iyi materyalleri sunanları seçmelidirler (2017, s.83).

Kovács'ın dört ana becerinin yanında kültürün beşinci beceri olarak sayılması ve kabul görmesi konusundaki önerisi oldukça haklıdır. Kültürel alt yapı olmadan kişi ne okuduğunu ya da dinlediğini tam olarak anlayabilecektir. İletişimin önemli olduğunu ve kültür ile etkileşimin öğrenmeyi gerçekleştirirken önem kazandığı vurgulanan, belge niteliği taşıyan Avrupa Diller

İçin Ortak Öneriler Çerçevesi'nde (ADOÇ, 2013) kültürel içerikler, A1-2, B1-2, C1 gibi düzeylere göre değil, "Sosyokültürel Bilgi" adı altında sıralanmıştır. Bir dil öğretilirken aynı zamanda kültürel donanımın sağlanması için:

1. Günlük yaşam (sofra kültürü, bayramlar, iş yaşamı ve gündelik alışkanlıklar, uğraşlar)
2. Yaşam koşulları (sağlık, sosyal güvenlik, ev ortamı, yaşam standardı)
3. İnsanlarla ilişkiler (toplumsal yapı, kadın erkek ilişkileri ve toplumda yeri, aile yapıları, kuşaklar arası ilişkiler, çalışma yaşamı, toplum ve polis vb. idare ilişkileri, dini gruplar, etnik yapılar arasındaki ilişkiler)
4. Sosyal sınıf, değerler, inançlar, kalıp davranışlar; meslek grupları, varlık, yöresel kültürler, güvenlik, kurumlar, gelenek ve sosyal dönüşüm, tarih, özellikle önemli tarihî kişilikler ve olaylar, azınlıklar, millî kimlik, başka ülkeler, devletler, halklar, politika, sanat, din, mizah.
5. Beden dili.
6. Sosyal gelenekler (ev sahibi ve misafir ilişkilerine dayanarak; dakiklik, hediyeler, giyim, içecekler, öğünler, davranış ve sohbet kuralları ile tabular, ziyaret süresi, vedalaşmak)
7. Geleneksel davranışlar, dinî gelenekler, doğum, evlenme, ölüm, halka açık toplantılarda ve törenlerde seyircilerin davranışları, kutlamalar, festivaller, dans ortamı, diskotekler vb (s.103).

ADOÇ'un yukarıda sıraladığı sosyokültürel bilgiler işlenmesi gereken kültürel ana maddeleri oluştururken aynı zamanda alt maddeleri olarak sıralanacaklar listesini de ders kitabı yazarları, ders öğretmenleri tamamlar. Bu sıralanan kültürel konular bize yabancı dil öğretiminde hangi öğelerin ders içeriğine alınması gerektiği hakkında bir fikir vermektedir. Dil öğretiminin yanında o milletin kültürünü tanıttacak sayısız bilgi, değer ve ürün bulunmaktadır. Ders kitaplarında kültürel öğelerin tümünü aktarmak mümkün olmasa da görüldüğünde o ülkeyi ve kültürü simgeleyen, olmazsa olmaz nitelikteki ürün, eşya, lezzet, mimari yapılar gibi sembolleşmiş değerleri ve buna benzer çeşitli bilgileri öğretmek gerekmektedir.

Bir milletin tarihinde doğallığıyla oluşturduğu duygu, düşünce ve hayatı yorumlayış biçimi, sembolleşerek soyut değerleri içeren bir dünyaya evrilir.

Yaşantılardan kopuk biçimde dil öğretilmeye kalkılırsa o zaman ne dil ne de kültür tam olarak öğretilir. Yabancılar öncelikle insanlığın genel değerleri, ortak yönleri üzerinden Türkçe öğretmeye başlamak gerekir (Barın, 2004).

Temel Eğinli ve Nazlı (2018, s.57), "Kültür üretimi ve paylaşımı insan topluluklarını diğer canlılardan ayıran en önemli insana özgü özelliklerden bir tanesidir. Kültürün güçlü biçimde aktarılmasında ve yayılmasında etkili olan faktörlerden en önemlisi, kültürün bir semboller topluluğu olmasıdır. Kültür, semboller aracılığı ile kalıcı bağlantılar yaratabilmektedir." Bu nedenle dil öğretimi denince sembolleşmiş kültürel öğeler akla gelmelidir. Sağ (2012, s.117) ise sembolü şu sözlerle açıklar:

Sembol, en geniş anlamıyla her türlü inancı içinde barındıran; düşünce, yaşayış ve çevrenin biçimlendirdiği sosyal, siyasal, hukuksal, dinî ve mistik alanlarda kullanılan ve birden çok anlam içerebilen somut bir nesne, bir ses ya da davranış, bir renk veya belirli bir zaman kesiti, bir belirti veya işaret, özel bir anlama sahip olay ya da kişi şeklinde ifade edilebilir.

Sağ'ı (2012) destekler şekilde Arı (2018, s.219) da semboller, bir kültüre ait belli nesnelerin ve durumların kavranması için ön koşul oluşturur, sözleriyle sembolün önemini vurgular.

Göçer'in (2015, s.23) "Yabancı bir dil öğrenme uğraşı, aynı zamanda yabancı bir kültürü de anlama/tanımaya uğraşı demektir." sözlerinden anlaşılacağı gibi hedef kültür bilgisinin öncelikle ders kitabından ve öğretmenden karşılanması gerekmektedir.

Tarihi süreçte gelişmelere bağlı olarak kültürde değişiklikler olsa da kültürel kimliği oluşturan değerlerin temel dayanakları kalıcılık gösterir. Dil öğretiminde ders araçları, izlenen film, video, görsel ve işitsel araçlar dolaylı olarak kültürel sembolere yer verir.

Yabancı bir dil öğrenirken de kültürde var olan bir sembolün doğru algılanarak bireyin doğru tepki vermesi iletişimin gerçekleşmesini sağlar. Kültürel yanlış anlaşılmanın temelinde yatan neden bu sembollerin bilinmemesi ya da yanlış değerlendirilmesidir.

Bazı işaretler, renkler, mimari yapı ya da yemekler gibi sembolleşmiş her araç, ona sahip ülkeyi ya da milleti doğrudan akla getirebilmektedir. Somut kültürel öğelerin yanında edebiyat, resim gibi sanat yapıtlarının da doğru değerlendirilebilmesi, o kültürün değerlerini, sembollerini bilmekte yatar. Örneğin Türk milleti, kurucu liderine “Aziz Atatürk” biçiminde hitap ettiğinde kültüre yabancı insanlar tarafından Atatürk’ün kutsallaştırıldığı, aziz (saint) mertebesine çıkartıldığı, tapıldığı gibi yorumlar yapılmıştır. Oysaki “aziz” sözcüğü bu bağlamda “saygıdeğer” anlamında kullanılmaktadır. Türk kültürüne uzak bir yabancı için sadece sözlük iletiyi anlamaya yeterli olmayacaktır. Türklerin nasıl hitaplar kullandığını bilen birey ‘aziz’ sözcüğünü doğru anlayacaktır. Bu bağlamda Bárdos (2005, s.149), “Bugün modern bir dünyada, yabancı dil öğrenenlerin o dilin toplumsal kurallarına göre nasıl konuşması gerektiğini; neyin, nerede ve nasıl söylenmesinin uygun olacağını” bilmesini ister.

Peled-Elhanan’a (2012) göre “Ders kitapları bilgi sağlamak için dil öğretiminde birincil araç olarak kabul edilir.” sözlerini Wu (2010) aynı şekilde “Ders kitapları, dil öğretiminde sınıftaki dil girdisi için temel kaynaktır.” sözleriyle destekler. Cortazzi ve Jin (1999, s.199) ise aşağıdaki sözleriyle ders kitabının önemine dikkat çeker:

Bir ders kitabı, öğrencilere İngiliz kültürü hakkında bilgi vermeyi amaçlayan materyaller içermesi açısından bir öğretmen işlevi görebilir. Pek çok ders kitabının içeriklerinde kültürel konular ana başlıklar hâlinde gösterilir. Ders kitabı aynı zamanda dilsel ve kültürel unsurlardan oluşan yapılandırılmış programa genel bir bakış sunan, öğretmenlere ve öğrencilere kapsanacak zemini gösteren ve önceki derslerde izlenen rotayı özetleyen kaynaktır.

Özellikle İngilizce, Almanca, Fransızca gibi birçok farklı ülkede konuşulan bir dilin ders kitabında hangi ülkenin kültürüne göre işleneceği; gidilecek hedef ülkeye/ basıldığı ya da kullanılacak yere bağlı olarak şekil alacaktır. Örneğin İngiltere/ Amerika/ Avustralya kültür olarak birbirinden çok farklı ülkelerdir. Bu tür durumlarda ülkeler kendi ders kitaplarını basmalı ve kendi kültürlerinin içinde bulunduğu ders kitaplarını takip etmelidir. Böylece bu tür bir durumda ders kitabı birçok kolaylığı öğretmene sağlar. Alsaif (2016), ders kitaplarının hem öğrenci hem de öğretmen için öğrenme ve öğretme sürecinde sistematikliği sağladığını belirtir. Aynı zamanda ders kitaplarında çok kültürlülüğe dikkat edilmesi gerektiğini savunur. Ona göre yabancı dil öğretim kitaplarında yer alan metinler aracılığıyla hedef kültür ve evrensel kültür unsurları arasında denge kurularak öğrencilerde farklılıklara karşı bir farkındalık yaratılmalıdır.

Hedef dili öğrenmeye başlayan birey, çeşitli gerekçelerle o dili seçmiştir. Hedef kültür hakkında bilgi edinmiş olması olumlu ya da olumsuz önyargı edinmesini sağlamıştır. Fişekçioğlu (2019, s.873), bu konuda şunu söyler: “Türkçe öğrenen kişinin hedef kültüre ait daha önceden edindiği basmakalıp, doğruluğu kanıtlanmamış olumsuz kültürel bilgilerin Türkçe öğrenimi sürecinde doğru, gerçek ve geçerli kültürel bilgilerle yer değiştirmesi gerektiğini belirtir.” Önceden öğrenilmiş doğru ya da yanlış bilgiler ders sürecinde bir şekilde değişime uğrayacaktır. Bu nedenle Demir ve Açık’ın (2011, s.56) belirttiği gibi “Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için hazırlanmış ve hazırlanacak kitaplarda seçeceğimiz metinlerin hem kültürümüzü yansıtması hem de Türkçe öğrenenlere vermek istediğimiz bilgileri içermesine dikkat edilmelidir.” Böylece önyargılar doğru bilgiyle yer değişebilir.

Bir ülkenin dili öğrenilirken o ülkeyi görür görmez akla getirecek kültürel semboller belli başlıklar altında sıralanacak böylece öğrenci temel kültürel öğeleri öğrenebilecektir.

Yabancılar Türkçe öğreten ders kitapları üzerinde çalışan araştırmacılar kültürel öğeleri; kültürel element, kültürel kod, kültürel içerik gibi tanımları kullanarak makalelerini yazmışlardır. Alanyazında ders kitaplarındaki kültürel konuların neler olduğu ve kıyaslanması üzerine yoğunlaşmıştır. Kültür aktarımı konusunda alanyazında birçok çalışma bulunmaktadır:

Sadece bir kurumun ders kitabı üzerinde yapılan çalışmalar: Tüm ve Sarkmaz, (2012); Okur ve Keskin, (2013); Kutlu, (2015); İşcan ve Yassıtış, (2018); Altınok, (2020); Karakoç Öztürk, (2020).

Farklı kurumların ders kitapları üzerinde çalışmalar: Ökten ve Kavanoz, (2014); Akcaoğlu, (2017); Erdal, Dağdeviren vd. (2018); Koyuncu, Durmuş ve Nebioğlu, (2024).

Ders kitabı üzerinde tek düzey (A1-2, B1-2, C1) odaklı çalışmalar: Erdem, Gün ve Karateke, (2015); Kutlu, (2015); Kalenderoğlu, (2016); Erdal, Dağdeviren vd. (2018); Fişekçioğlu, (2019); Mutlu ve Set, (2020).

İki farklı dile ait ders kitaplarını kıyaslayan çalışmalar: Şimşek, (2018); Gencer, (2020); Yiğit, (2023).

Öğretmen/öğrenci odaklı çalışmalar: Koparan, (2019); Morali ve Öner, (2019); Canbolat ve Koparan, (2020); Erol, (2021).

Alanyazında kültürel öğelerin yabancı dil derslerinde yer alması gerektiği ve kültür aktarımının önemli olduğu bilgisini savunan Deardorff (2006), Tomalin (2008), Vernier vd. (2008), Yuen (2011), Baker (2012), Cheng (2013), Jin (2013), Xia (2013) gibi birçok yabancı akademisyen bulunmaktadır.

1. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Yabancılar Türkçe öğreten ders kitapları üzerinde çalışan araştırmacılar kültürel öğeleri; kültürel element, kültürel kod, kültürel içerik gibi tanımları kullanarak makalelerini yazmışlardır. Bu çalışmalarda ders kitaplarında daha çok hangi kültürel konuların işlendiği ya da işlenmediği üzerinde incelenmiştir.

Bu makalede ders kitaplarında olması gereken kültürel konular içerisindeki sembolleşmiş, görünce akla ilk o (Türkiye) ülkenin geldiği madde başları ve ders kitaplarında yer verilmesi önerilen bu kültürel sembollerin neler olduğu üzerinde durulmuştur.

Yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki taramaların çoğunlukla B1-2 düzeylerinde yapıldığı görülmüştür. Kültür konusunun A1-2 düzeyinden soyutlanması alan açısından bir eksikliktir. A1-2 düzeyindeki ders kitaplarında var olan kültürel öğeleri sadece (saptayabildiğimiz) üç makalede; Erdal ve Dağdeviren vd. (2018), Kalenderoğlu (2015) ve Gencer (2020) incelemişlerdir. B1-2 düzeylerde ders kitap incelemelerinin tercih edilme nedeni olarak kültürel konuların daha çok bu düzeylerde işlenmiş olması gösterilmiştir. Ancak bu çalışmada yaygın olarak kullanılan üç kitabın tüm düzeyleri (A1-2, B1-2 ve C1 kitapları) bütün olarak taranmıştır.

Selamlaşma, sohbet etme, alışveriş yapma ve hedef dile ait temel sözcükler ve Türkiye'ye ait sembolleşmiş kültürel öğeler A1-2 seviyesinde de kendini göstermektedir. Örneğin ilk öğrenilen sözcüklerden Türk kültürünün sembolü sayılan çay, çay bardağı, çaydanlık ve bununla birlikte Türk kahvesi, Türk kahvaltısı, simit-çay ikilisi gibi veriler bu düzeyde işlenmektedir. İnce belli çay bardağı, rakı bardağı Türk kültürünü hatırlatan sembolleşmiş eşyalardır. Kültürel öğelerin sadece B1-2 düzeyiyle sınırlandırılmadığı, tüm düzeylerde kültürel sembollerin hangileri olduğu bu çalışmada saptanmış, buna uygun öneriler sunulmuştur.

Bu çalışmada tek kitaplı ya da tek yayınevine ait ders kitapları incelemesinin yeterli bilgiyi veremeyeceği düşünülerek Ankara Üniversitesi (2009), İstanbul Üniversitesi (2021), Yunus Emre Enstitüsü (2017) kurumlarına ait yabancılar Türkçe ders kitabı seçilmiştir. Bu taramalar sonucunda kültür konularından çok, kültürel sembollere ne kadar yer verildiği saptanmıştır. Gün, Akkaya ve Kara'nın (2014, s.9) yaptığı çalışmada da görüleceği gibi öğretmenlerin ders kitaplarındaki içerik ve görsellerin Türk kültürünü yansıtmaları gerektiğini düşünmektedirler. Bu nedenle ders kitabı yazarlarının ve dersi yürüten öğretmenlerin Türk kültürünü yansıtan içeriklerle öğrencinin gereksinim duyduğu bilgileri aktarması gerekmektedir. Bu çalışmada sayısız kültürel öğelerden hangilerinin sembolleşerek öncelikle işlenmesi gerektiği sıralanmıştır. Bu sıralanan maddeler, ders kitabı yazarlarına ve dersi işleyen öğretmenlere rehberlik yapacaktır.

2. Yöntem

Bu makalede nitel araştırma yöntemlerinden metin inceleme, veri toplama ve tarama yöntemi kullanılmıştır. Karasar (2012, s.77), tarama yöntemini “Geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır.” sözleriyle tanımlarken Karasar (2007, s.33), araştırmaların en önemli ögesi olan yöntem için “...problemi çözmek için

izlenen düzenli yoldur. Araştırma yöntemi, problem çözümü için gerekli verilerin toplanması, analizi (çözümü) ve yorumlanması işlemlerini içerir.” biçiminde açıklar.

Yıldırım ve Şimşek (2005, s.39), nitel araştırma yöntemini “Nitel araştırma, yapılandırılmamış gözlem, yapılandırılmamış görüşme ve doküman inceleme gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, olgu ve olayların kendi doğal ortamları içinde gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır.” şeklinde açıklar.

Bunları destekleyen araştırmacı Yıldırım (1999, s.9), nitel araştırmanın önemli özelliklerinden bir tanesinin “...bilinmeyi tümevarımcı bir yöntemle incelemek ve sonuçta birtakım hipotezler üretmek” olduğunu vurgularken nitel araştırmada, araştırmacının genel bir çerçeve ile alana çıkması ve ilgilendiği problemle ilgili bilgisinin artmasıyla araştırma problemlerini yeniden şekillendirerek daha donanımlı bilgilere ulaşılmasını; böylece nitel araştırma, hakkında çok az bilinen olguların araştırılmasında güçlü yöntemler sağladığını belirtir. Aynı zamanda Yıldırım, nitel araştırmayı, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlar.

Ele alınan konuyla ilişkili belgelerin araştırılması, saptanması, verilerin taranması ve tümevarım yöntemiyle bir sonuca varılması makalede izlenen yöntemdir. Elde edilen verilerin sıralanarak öncelik içeren ögeler belirlenmiş, dil öğretiminde hangi kültürel sembollerin kullanılması gerektiği ve hangisinin fayda vereceği irdelenmiştir.

Makalede Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yaygın olarak kullanılan kitaplar seçilmiştir. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı/ Çalışma Kitabı (A1, 2; B1, 2; C1), Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Kitabı/ Çalışma Kitabı (A1, 2; B1, 2; C1), Yedi İklim Türkçe (A1, 2; B1, 2; C1) kitapları belge (doküman) inceleme malzemesi olarak belirlenerek taranmış, saptamalar yapılmıştır. Kitaplarda geçen kültürel ögeler belirlenmiştir. Kültürel ögeler sınıflandırılarak ders kitaplarında hangi kültürel öğelere yer verildiği listelenmiştir. Bu verilerin yanında ADOÇ (2013) kapsamında derslerde işlenmesi vurgulanan öğelerden hangilerinin eksik olduğu saptanarak yeni maddeler listeye eklenmiştir. Böylece durum çalışmaları modeliyle kitaplardaki kültürel sembol kullanımları saptanmış, sıralanmış ve kıyaslanmıştır. Bir durum tespiti yapılmıştır.

3. Bulgular

Makalede incelenen kitaplar, yabancılara Türkçe öğreten kurumlarca tercih edildiği için bu kitaplar seçilmiştir. Bir ülkenin kültürü hakkında bilgi verecek temel başlıklar üzerinden, kitaplarda kültürel sembollere yer verilip verilmediği; görsel, işitsel araçlar ve metin içeriklerinin öğrencilerin gereksinimlerini kültürel olarak karşılayıp karşılamadığı irdelenmiştir. Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi’nde kültürel semboller, düzeylere göre değil; “sosyokültürel bilgi” adı altında işlenmesi gereken ögeler sıralanmıştır. Bu bağlamda kitaplardaki kültürel semboller arasında bulunması gereken başlıklar: bayrak, alfabe, mutfak kültürü (yiyecek, içecek, ev ve mutfak aletleri, sunum vb.), mimari (sembol anıtlar, saray, kale, köprü, medrese, cami, tapınak, hamam, antik şehirler, kalıntılar vb.), coğrafya (başkent, büyük şehirler, ilçeler, doğa güzellikleriyle ünlü coğrafik bölgeler, kutsal yerler, mekanlar, coğrafyanın sunduğu bitkiler, hayvanlar vb.), para birimi, önemli simge kişiler (kültüre yön vermiş bilim insanları, yönetici, asker, düşünür, sanatçı, iş insanı vb.), kültürü simgeleyen eşyalar, giyim kuşam, markalar (dünyaca ünlü firmalar ve ürünleri), renkler, festivaller-etkinlikler, edebiyat (mitoloji, efsane gibi yazılı sözlü edebiyat ürünleri vb.), resim, heykel gibi sanat ürünleri, gelenekler, sinema ve televizyon dünyası (tv kanalları, diziler, programlar, yönetmen, oyuncular, sanatsal mekanlar), spor, aile hayatı, gelenekler, müzik (ozan, besteci, yorumcu, müzik aletleri vb.), hukuk sistemi, beden dili, tarihi olaylar, gelişmeler olarak yer almaktadır.

İkinci yabancı dil öğretiminde kullanılan ders kitaplarının içeriklerinde yukarıda sıralanan hedef kültüre ait temel kültürel sembollerin bulunması uygun olabilir. Yabancılar için Türkçe ders kitaplarından yola çıkarak ikinci dil öğretim kitaplarında kültürel sembol olarak öğrenciye

kazandırılması gereken kültürel semboller sıralanmış aynı zamanda da bu ders kitaplarında kültürel sembollere ne kadar yer verildiği başlıklar halinde aşağıda sıralanmıştır:

3.1. Bayrak

Her ulusun en önemli ve kutsal saydığı bir simgedir. Ülkenin bağımsızlığını ve gücünü gösteren bu önemli sembol, ders kitaplarında verilmesi gereken ilk öğelerin başında gelir. Bayrak, A1 düzeyindeki ilk ders kitabında Türkiye Cumhuriyeti ve onu simgeleyen bayrağı, Türkiye haritası ile (coğrafi konum, komşu ülkeler, denizler vb.) dünyada bulunduğu yeri öncelikli olarak verilmelidir.

Yeni İstanbul kitabında ilk üniteye Türk bayrağı on iki ve on beş ayrı ülkenin bayrak fotoğrafları içinde verilmiştir; ancak hangisinin Türk bayrağı olduğu bilgisi bulunmamaktadır. Kitapta dünya haritası kıtalarla açıklanmış ve ülkelerin yazılmadığı bir dünya haritası alıştırma olarak verilmiştir. Bu haritadan üzeri numaralandırılmış yerlerin (Türkiye'nin) neresi olduğu sorulmuştur. Aynı zamanda Türkiye haritası ile ülke hakkında genel bilgilere yer verilmiştir.

Yeni Hitit kitabında birçok ülke bayrağı sıralanmıştır; ancak Türk bayrağı bunların arasında fark edilmemektedir. Dünya haritası üzerinde Türkiye'nin komşu ülkelerle gösterildiği bir haritaya yer verilmemiştir.

Yedi İklim kitabında ise diğer devletlerin bayraklarına ve Türkiye adı altında Türk bayrağına yer verilmiştir. Aynı zamanda on altı ülke bayrağı içerisinde Türk bayrağı ülke adı yazılarak vurgulanmıştır. Türkiye haritası da kitapta bulunmaktadır.

Bu bağlamda Türkçe öğrenmeye başlamış bireylerin bu bilgileri zaten bildiği düşünülse bile bayrak, dünyadaki konumu ve coğrafi özellikleri gibi temel nitelikteki bilgiler adları yazılarak verilmesi uygun olacaktır.

3.2. Para birimi

Ülkeleri simgeleyen değerlerden biri de paradır. Ders kitaplarında hedef dile ait para birimi, görsel ve metin olarak konu edinilmeli, Türk lirası tanıtılmalıdır.

Yeni İstanbul kitabında alıştırmalar arasında Türk lirasının fotoğrafı paylaşılmıştır. C1 düzeyinde parayı konu alan bir metnin yanında Türk lirası fotoğrafları kullanılmıştır. Türk lirasından bahsedilmemiştir.

Yeni Hitit ve Yedi İklim kitaplarında Türk lirası kağıt ve metal para olarak sadece fotoğrafla tanıtılmıştır. Yeni Hitit kitabında Yüksek Türkçe 3'te dinleme metni olarak Türk lirası banknotları hakkında bilgi verilmektedir.

Sadece fotoğraflarıyla tanıtılan Türk lirası, okuma ya da dinleme becerilerine yönelik (alış verişi, bayram harçlığı, kredi kartı ödemeleri gibi) metinlerinde ekonomi, aile yaşamı gibi günlük yaşam içerisinde konu edinilebilir.

3.3. Aile

Aile ve akrabalık ilişkilerinde nasıl bir yol izlendiği, geleneksel ilişki anlayışının nasıl olduğu hedef dili öğrenmek isteyen kişi için önemlidir. Sembolik bir Türk ailesi örneğinden yola çıkarak aile ilişkilerinin, geleneksel yaşamın nasıl yürütüldüğünü kitapta işlemek uygun olacaktır. Aile ilişkileri açısından ders kitaplarının incelenmesinde dikkat çeken noktalar şunlardır:

Yeni İstanbul kitabında “Benim Dünyam, Ailem” ünite başlığı ile dört kişilik çekirdek aile ve dede, nineden oluşan altı kişilik bir aile fotoğrafına ve aile bireylerini tanıtan kısa metinlere yer verilmiştir. Aile bireyleri ve onlarla ilgili gelişmeler diğer ünitelerde yer almaz.

Yeni Hitit kitabında “Yakın Çevremiz” ünite başlığıyla altı kişilik bir aile ve on üç kişilik bir soy ağacına yer verilmiştir. Kitap içinde bu aile bireylerine ve hikayelerine rastlanmaz.

Yedi İklim kitabında “Ailemiz” ünitesinde dede-çocuk-torun dışında hala, enişte, kuzenler olmak üzere on üç kişilik kalabalık bir aile kadrosuna yer verilmiştir. A1-A2 ders kitaplarında konular bu aile bireylerinin gündelik yaşamları çerçevesinde fotoğraflarla işlenmiştir. Aynı zamanda farklı kişi, olay ve durumlar da kitapta yer almaktadır.

Yedi İklim kitabı bayramı, bayram namazını bu aile üzerinden işlemesi, bayramların önemini anlatan bir metinden çok daha etkilidir. İnsanların başından geçen olayların arasına yerleştirilmiş kültürel öğeler, bilginin kalıcı biçimde hatırd tutulmasını sağlamaktadır.

3.4. Önemli Günler ve Bayramlar

Türk kültüründe bayramların yeri büyüktür. Toplumsal yaşamı ve ilişkileri belirleyen bir özelliği olduğu için ders kitaplarında dinî ve resmî bayramlardan, önemli günlerden bahsetmek uygun olacaktır.

Yeni İstanbul kitabında dinî ve resmî bayram bilgileri, tatil ilan edilmiş önemli günler, metin ve fotoğraflarla birlikte işlenmektedir. Özel günler sıralanarak doğum günü, evlilik yıldönümü, Hıdırellez, Öğretmenler Günü ve Anneler Günü konularına yer verilmiştir. Ders kitabında tatil olan günler içinde resmî bayramların adı sadece alıştırmalarda geçmektedir.

Yeni Hitit kitabında bayramlara yer verilmiştir; ancak hangi bayram olduğu net değildir. Fotoğraflarda stadyum gösterileri, davulcu, el öpme gibi görseller bulunmakla birlikte, “eski bayramlara özlem” konularını işleyen metinlere yer verilmiştir. Aynı zamanda Hıdırellez, Anneler Günü, yılbaşı ve doğum günü gibi özel günler konu olarak işlenmiştir.

Yedi İklim kitabında İslam inancı çerçevesinde Ramazan Bayramı, bayram namazına gidilmesi ve bayram şekeri içeriğiyle işlenmiştir. Bunun yanında Muharrem ayı, Nevruz, Hıdırellez, Anneler Günü, Öğretmenler Günü ders kitabında yer almaktadır.

Sonuç olarak Yeni İstanbul kitabında dinî ve resmî bayramların adı tek tek anılmakta ve bu özel günlerde neler yapıldığı kısa bir metinde açıklanmakta; Hitit kitabında ise konu işlenmemekte, sadece stadyumda yapılan bir gösteri fotoğrafı bulunmaktadır. Yedi İklim kitabında ise resmî bayramlara yer verilmemiştir.

Eğitim-öğretim sürecinde öğrenciler, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı etkinliklerine Türkiye’de ve T.C. yurt dışı temsilciliklerinde tanıklık edebilmektedirler. Bu bayramın sembolik bir anlamı ve özelliği vardır. Bu nedenle ders kitaplarında resmî bayramlar içerisinde Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş sürecini aktarmayı sağlayacak Cumhuriyet Bayramı’na, Atatürk’e ve Kurtuluş Savaşı’na yönelik bilgi verilmesi yararlı olabilir.

3.5. Türk Tarihi

Türk tarihi hakkında genel bir fikir oluşturacak sembolik kabul edilmiş tarihsel olaylar, karakterler vb. içerikler bu konuda bilgisi olmayan öğrenciler için yararlı olabilir. İstanbul’un fethi, önemli padişahlar, işgal dönemi, kurtuluş mücadelesi gibi ilgi çekici olaylara okuma ve dinleme metinlerinde yer verilebilir.

Yeni İstanbul kitabında Türk tarihi konusuna yer verilmemiştir. Sadece tarihimizde hukuk sistemi olarak yer alan kadılık, aynı zamanda ilk üniversite olan tarihi öneme sahip Darülfünun hakkında kısa bir bilgi bulunmaktadır. Tarihi kişiliklerin adları, alıştırmalar ya da metinler içerisinde geçmektedir.

Yeni Hitit kitaplarında Türk tarihi ile ilgili herhangi bir metin ve bilgi bulunmamaktadır.

Yedi İklim kitaplarında Türk tarihine olmasa da geçmişteki kurumlara ve uygulamalara yer verildiği görülmektedir. Selçuklu ve Osmanlı döneminde haberleşme, Lale Devri, Türkiye’deki kütüphaneciliğin tarihi, gezici kütüphaneler, Osmanlı döneminden günümüze tıp, ilk özel gazete gibi içeriklerle metin konuları seçilmiştir.

Türk tarihi çok büyük kahramanlık hikayeleri, olayları ve kurduğu devletlerle ün salmış bir tarihtir. İlk bilinen Türk devletinden bugüne kesitlerle her düzey ders kitabında birkaç tarihi olay, kahraman (Oğuz Kağan, Atilla, Timur, Atatürk, Fatih Sultan Süleyman vb.) lider tanıtılması, sembolleşmiş olaylarla öğrencilere genel bir tarihsel alt yapı kazandırılması oldukça yararlı olacaktır.

3.6. Geleneksel Kültür

Toplum yaşamında genel kabul görmüş, yaşamın döngüsel süreçlerindeki kalıplaşmış yaygın uygulamalar, törenler, âdetler, tabular, ziyaret ve görgü kuralları ders kitaplarında yer verilmesi gereken öğelerdendir.

Yeni İstanbul kitabında saygı kültürü, kız isteme, damat adayına kahve ikramı, misafir ağırlama kültürü, Ramazan davulcusu, at nalı, nazar boncuğu, dilek ağacı, imece kültürü, Karagöz -Hacivat gölge oyunu gibi geleneğimizde olan öğelere yer verilmiştir.

Yeni Hitit kitabında Ramazan davulcusu, macun şekerlemesi, Hacivat -Karagöz, Nasrettin Hoca, halk oyunları gibi geleneksel kültür öğelerine sadece fotoğraf olarak yer verilmiştir.

Yedi İklim kitaplarında ise geleneksel mesleklerden olan bakırcılık, faytonculuk, dokumacılık, tellâlcılık, çinicilik, meddahlık hakkında bilgiler verilmiştir. Hat sanatı, Muharrem ayı aşure geleneği, misafirperverlik, komşuluk, Türk hamamı gibi Türk kültüründen örnekler yer alır.

Kitaplarda işlenmiş sembolleşmiş geleneksel yaşam içinde kültürel âdetler, dil öğrenenler için nasıl davranılması gerektiğine yönelik rehber olmaktadır.

3.7. Yeme İçme Kültürü- Türk Mutfağı

Yemek kültürü bir ülkeyi tanıtan en önemli öğelerden biridir. O kültüre ilişkin yemek kurallarının ne olduğu ve sofrâ kültürünün nasıl olduğu, bu kültürün dışından birisi için öğrenilmesi gereken önemli noktalardandır.

Öğrencilerin ders kitaplarında paylaşılan hedef kültüre ait yemek ve içeceklerin fotoğraflarını görüp adını öğrenmesi gerekmektedir. Böylece hedef dili öğrenen kişi o kültüre ait bir lokantaya gittiğinde o lezzetlerin tadına bakmak ya da tarifini bulup pişirmek isteyecektir.

Türk mutfak kültürü zeytin yağlı (vejetaryen), etli yemekler, hamur işleri, mezeler ve tatlılar bakımından oldukça zengindir. Bu zenginlik içecek kültürü açısından da dikkati çeker. Türklerle özdeşleşmiş Türk kahvesi ve çayı, ayran, şalgam, salep, rakı, meyan kökü öncelikli olarak ilk akla gelen içeceklerdendir. Alkolsüz içeceklerden olan şerbetler, sıcak soğuk içecekler her ne kadar uluslararası gazlı içecek markalarının gölgesinde kalmışsa da halk arasında hâlâ hazırlanılıp ikram edilmektedir.

Yeme ve içme, sofrâ kültürüne ders kitaplarında yer verilmesi yararlı olacaktır. Örneğin Türkiye’de en fazla tüketilen içeceğin çay olduğu bilinmektedir. Çay bardağının üstüne çay kaşığının konması, misafirin daha fazla çay içmek istememesinin göstergesidir. Bundan habersiz misafir, bardağı boş verirken tekrar içmek istediği mesajını verdiğini bilmelidir.

Aynı şekilde bazı yörelerde geleneksel aile ilişkileri çerçevesinde evin genci, pilava kaşığını dik saplarsa evlenmek istediğini dolaylı yolla ailesine bildirmesi de öğrenciler için ilginç gelebilir. Türk kültüründe misafirin yemeye utandığı düşüncesiyle ısrar etmek âdettendir. “Yemezsen ölümü gör, benim hatırım için ye, yemezseniz kırılırım” gibi bir ısrar ifadesini duyunca çok şaşırmmamak gerektiği öğrencilere hatırlatılmalıdır. Aynı zamanda bir Türk misafir eve geldiğinde, ikramda yemesi için ısrar beklediğini bilmek yararlı olacaktır.

Yeni İstanbul kitabında yemek kültürü ile ilgili bilgi oldukça azdır. Türk mutfagından örneklerin fotoğrafları yer almaktadır. Kumpir, dürüm, pide, kokoreç, simit, kestane, çiğ köfte, midye, balık ekmek, tavuklu pilav, tost, lahmacun ve döner kitapta fotoğraflarıyla görsel olarak paylaşılmıştır; ancak yiyeceklerin adları verilmemiştir. Kitaplarda kullanılan görsellerdeki ürünlerin adlarının yazılması uygun olacaktır. Fotoğraflar dışında gözleme, dinleme metniyle; menemen ise tarif olarak kitapta yer alır.

Yeni Hitit kitabında Türk mutfagına çok az yer verildiği görülür. Yemek olarak hünkârbeğendi ve döner kitapta yer alırken tatlı olarak da aşure tarifi bulunmaktadır.

Yedi İklim kitabında Türk mutfagının zengin çeşitleri sıralanmış ve tarifleri verilmiştir. Tatlı olarak aşure, baklava, mısır unu helva, pişmaniye, Kemalpaşa tatlısı, peynir helvası, dilber dudağı, ekmek kadayıfı, hoşmerim, İzmir lokması, künefe, kadayıf, kabak tatlısı, Nuriye tatlısı,

fincan tatlısı, tahinli kek cevizli kete, gül tatlısı, kazandibi, güllaç, keşkül, sütlaç, dondurmali kavun tatlısı, irmik helvası metinler ve örneklerle sıralanmıştır.

Yemek olarak sucuklu yumurta, simit, kahvaltı, mangal, kangal sucuk, fındık, İskender kebab, yoğurt, hamsi pilavı, Kayseri mantısı, biber dolması, yaprak sarması, zeytinyağlılar, Laz böreği, analı kızlı çorbası, Kayseri pastırması, Kars kaşar peyniri, sulu köfte, kuru fasulye, güveç, Adana kebab, yayla çorbası, döner, tarhana sıralanmıştır. İçecek olarak çay (çay bardağı sunumuyla), meyan (kökü) suyu, Türk kahvesi, şerbet, limonata, ayran okurlara tanıtılmıştır.

Kitaplar arasında yeme ve içme kültürü olarak zengin bir liste sunan Yedi İklim kitabı olmuştur. Ders kitaplarında yiyecekler yer verilmiştir; ancak içecek kültürüne yönelik hiçbir bilginin olmaması (Yedi İklim kitabı hariç) önemli bir eksikliktir. Kültürümüzde yer alan alkollü ve alkolsüz içeceklerin yapılışı, sunumu ve diğer içeceklerden farkları gibi bilgilerin verilmesi uygun olabilir. Türk mutfağının sembolleri haline gelmiş yaprak sarması, döner, İskender, kebab, lokum, Türk kahvesi, çay, ayran, rakı, Türk kahvaltısı kitaplarda yer almalıdır.

3.8. Coğrafi Bölgeler -Şehirler-Kutsal Mekanlar- Anıtlar-Arkeolojik Yerler

Bir dil öğrenilirken aynı zamanda o dilin konuşulduğu coğrafyanın da öğretilmesi gerekmektedir. Başkent ve önemli şehirler, antik kalıntılar, dinî ve kutsal bölgeler, deniz, göl, nehir, dağ, orman gibi coğrafyanın insanlara sunduğu güzellikleri ve tarihi zenginlikleri içermesi, o dili öğrenen kişilerde aynı zamanda bu bölgeleri gidip gezme, keşfetme isteği uyandırması gerekir.

Yeni İstanbul kitabında Türkiye haritası ve genel bilgiler yer alır. A1 düzeyinde Türkiye'nin komşuları, nüfusu, denizleri, başkenti, bölgelere göre üretilen ürünler ve önemli özellikleri, iklim gibi konularda genel bilgiler metin içerisinde aktarılmıştır. Şehir olarak İstanbul, Konya uzay turizmi, Kapadokya, Pamukkale, Nemrut Dağı, Göbeklitepe, Salda Gölü ve Bolu yer almaktadır. Ünite kapak fotoğrafları Ortaköy, İstanbul Üniversitesi, Ayasofya, Yerebatan Sarnıcı, Taksim, Sultan Ahmet Meydanı, Kız Kulesi, Galata Kulesi, Selimiye Cami, Mihrimah Sultan Cami, Süleymaniye Cami gibi İstanbul'un turistik yerlerinden seçilmiştir; ancak adları verilmemiştir. Kitapta daha çok İstanbul şehrine odaklanıldığı dikkat çeker. İstanbul dışında Meryem Ana Evi, Çanakkale Şehitliği, Beyazıt Hastanesi (Edirne Şifahanesi), Sümela Manastırı, Mevlâna Müzesi, Teknoloji Çocuk Müzesi (Ankara) yer alır.

Yeni Hitit kitabı Ankara odaklıdır. Ankara'nın önemli yerleri Anıtkabir, Atatürk Orman Çiftliği, Ankara Kalesi, Etnografya Müzesi, Gölbaşı ve Kızılay Meydanı gibi önemli mekanlara yer verilmiştir. Aynı zamanda Van- Akdamar adası, Kapadokya, Nemrut Dağı, Antalya Derinkuyu, Asos da kitapta işlenmiştir. Fotoğraf olarak da Türkiye'nin sembolik mekanlarına (ismi anılmadan) yer verilmiştir: Ayasofya, İstanbul, Çırağan Sarayı, Galata Kulesi, Kapalıçarşı, Haydarpaşa İstasyonu, Çiçek Pasajı, Kız Kulesi, Hisar, Dolmabahçe Sarayı, Boğaziçi Köprüsü, Ölüdeniz, Bodrum Kalesi.

Yedi İklim kitabında metin ve görsel olarak geniş bir coğrafya yer alır: Amasra- Safranbolu, Kapadokya, Efes, Konya, Kayseri, Eskişehir, Nevşehir, Likya yolu, Uzungöl, Ankara, Antalya, Fethiye, Artvin, Çoruh Nehri, Kızılırmak, Palandöken, Ayaş, Tarsus, İstanbul, Antakya, Van, Birecik, Boğaziçi Köprüsü, Göbeklitepe, Manisa, Alaçatı, Isparta gibi yerler kitaplarda okurlara tanıtılmıştır.

Yedi İklim kitabında mekân ve tarihi yer olarak kuş evleri (Selimiye ve Kurşunlu Cami), Hacı Bayram Veli Türbesi, Kapalıçarşı, Hacettepe Üniversitesi, Dolmabahçe Sarayı, Sümela Manastırı, İstanbul Üniversitesi kapısı, Mevlâna Türbesi, Topkapı Sarayı, Çanakkale Anıtı, Aspendos, Küre Milli Parkı, Kız Kulesi, Hattuşaş, Truva antik kenti, Nemrut Dağı gibi sembolleşmiş tarihi ve coğrafi yerler tanıtılmıştır.

Türkiye coğrafyasının sunduğu sembolleşmiş yerler, denizler, nehirler vs. ders kitaplarında metinlerde işlenebilir: İstanbul (Ayasofya, Sultan Ahmet Cami, Topkapı Sarayı, Boğaz vb.) Ankara (Hamamönü, Anıtkabir, Hacıbayram, Kızılay vb.), Şanlıurfa (Göbeklitepe, Karahantepe, Balıklıgöl vb.) gibi.

3.9. Hayvanlar

Türkiye’de sadece belli bir bölgede yaşayan, endemik hayvan olarak kabul görmüş canlılar kültürel sembollerden sayılır. Ders kitaplarında Van kedisi, Bitlis’teki kelaynaklar, Anadolu parsı gibi sadece Türkiye coğrafyasına özgü hayvanlara yer vermek kültürel tanıtım için uygun olacaktır.

Yeni İstanbul kitabında Türkiye’ye özel bir hayvana yer verilmemiştir.

Yeni Hitit kitabında Van kedisi yer almaktadır.

Yedi İklim kitabında Birecik’te yaşayan Kelaynak kuşları, Van kedisi, Van İnci kefalı ve Isparta kelebeği gibi endemik hayvanlara yer verilmiştir.

Sadece Türkiye coğrafyasında yaşayan canlı türleri, bizi diğer kültürlerden ayıran bir özelliktir. Kanguru denince Avustralya, Komodo ejderi denince Endonezya’nın akla gelmesi gibi Türkiye’nin de sembolik olarak özdeşleştiği hayvanın öne çıkarılması gerekmektedir. Türklerin ongunu olan bozkurtun işlenmesi, mitolojik hikayesi öğrencilere öğretilmelidir. Kurt sembolünün Türkler için anlamını bilmeyen kişi, günlük yaşamda karşılaştığı zaman ne anlam içerdiğini bilemeyecektir.

3.10. Bitki örtüsü

Türkiye coğrafyasında yetişen meyveler, sebzeler, bitkiler, çiçekler gibi bütün bitki örtüsü sembolleşmiş nitelik gösteren ürünler ders kitaplarında tanıtılmalıdır. Karadeniz’in çayı, fındığı, peyniri, balı; Akdeniz’in narenciyesi, Halfeti’nin siyah gülü, ters lale, sığla ağacı, Anadolu glayölü, Kazdağı göknarı vb. Bugün lalenin anavatanının Türkiye olmasına rağmen lale denince Hollanda’nın öne çıkması, Hollanda’nın bu çiçeği sahiplenmesiyle ilgilidir. Türkiye’nin laleye sahip çıkarak tanıtımına önem vermesi gerekmektedir.

Yeni İstanbul kitabında genel bitkiler konusu üzerinden şifalı bitkiler konusu işlenmiştir.

Yeni Hitit kitabında endemik bitkilere yer verilmemiştir.

Yedi İklim kitabında kardelen, Osmanlı döneminde çiçek, edebiyatta çiçek, Isparta gülleri, çiçek festivalleri bağlamında Sincan lalesi, Bayındır çiçek yetiştiriciliğini konu almıştır.

3.11. Önemli kişiler

Bir ülkenin sanatçısı, bilim insanı, askeri, siyasi, tarihi kişilikleri, iş adamları gibi ülkesine ve insanlığa katkı yapmış, önemli isimler o ülkenin simge isimlerindendir. Bu nedenle Türkiye’deki kültür ve bilgi birikimini başarıyla yansıtan sembolleşen isimlere yer verilmesi uygun olacaktır. Temizyürek ve Gir (2021), Türklerin önemli şahsiyetlerini şu sözlerle sıralar:

Türk kültüründe Kürşat ve Mustafa Kemal Atatürk gibi şahsiyetler kurtuluşu, bağımsızlığı ve özgürlüğe düşkünlüğü; Sultan Alp Arslan, Anadolu’nun Türk yurdu hâline gelişini; Fatih Sultan Mehmet, İstanbul’un fethi ile çağ açıp çağ kapamay ve yükselişi; Kanuni Sultan Süleyman, adaleti; Seyit Onbaşı, Çanakkale zaferini; Nene Hatun, Sütçü İmam ve Şahin Bey, Kurtuluş Savaşı’nı temsil eden birer sembol hâlini almıştır (s. 248).

Yeni İstanbul kitabında yer alan önemli kişilerden iş insanı Hamdi Ulukaya; tarihi kişilikler, âlim-bilim insanı olarak Fatih Sultan Mehmet, Nasrettin Hoca, Hezarfen Ahmet Çelebi, Aziz Sancar, Dr. Öz, Evliya Çelebi; sanatçı Orhan Pamuk; sporcu Naim Süleymanoğlu kitaplarda yer almıştır.

Yeni Hitit kitabında tarihi kişilikler olarak Mimar Sinan ve Fatih Sultan Mehmet yer almaktadır. Kültür ve iş dünyasından Rahmi Koç, Can Dündar, Cem Öğretir, Seran Göçer, Sebahi Karakurt, Deniz Ketenci, Hüseyin Karadayı, Güçlü Ataver, Emre Yurdakul, Hakan Kıvrıkoğlu, Manisa Tarzanı gibi çeşitli mesleklerden isimlere yerilmiştir. Sanatçı olarak tiyatro, sinema, müzik alanında önemli isimler tanıtılmıştır. Yıldız Kenter, Salih Saygın, İrfan Sayar, Hayko Cepkin, Ergüder Yoldaş, Nesrin Sipahi, Adile Naşit, Kemal Sunal, Cem Yılmaz, Abdullah Oğuz bu isimler arasındadır.

Yedi İklim kitabında birçok önemli isme yer verilmiştir. Ülkenin başarılı 44 ismi aşağıda sıralanmıştır: Tarihi kişilikler Kösem Sultan, Fatih Sultan Mehmet, Mustafa Kemal Atatürk, Seyit

Onbaşı, Mimar Sinan; alim- bilim insanı olarak Hacı Bayram Veli, Ahmet Yesevi, Yunus Emre, Mevlana, İbn-i Sina, Kaşgarlı Mahmut, Yusuf Has Hacip, Hezarfen Ahmet Çelebi, Uluğ Bey, Ali Kuşçu, Hulusi Behçet, Cahit Arf; sanatçı Eşref Armağan, Nuri Bilge Ceylan, Suna Kan, Azra Akın; sinema sanatçısı Tarık Akan, Kemal Sunal, Zeki Alasya, Ata Demirer, Cem Yılmaz, Adile Naşit, Münir Özkul; iş adamları İshak Alaton, Asım Kibar, Rahmi Koç, Ahmet Zorlu, Saffet Ulusoy, Sakıp Sabancı, Hüsnü Özyeğin; sporcular Hidayet Türkoğlu, Arda Turan, Servet Tazegül, Erden Uruç, Semih Saygıner, Hasan Kırallı, Gürkan Genç, Şenol Güneş, Nasuh Mahruki gibi isimler yer alır.

3.12. Spor

Spor alanında ülkeler, uluslararası yarışmalarla başarılarını dünyaya kanıtlamaktadır. Spor bir ülkenin tanıtımını ve gücünü göstermede önemli bir araçtır. Türk kültürünü oluşturan öğelerden biri olan spor, sporculara ve özellikle futbol takımlarına (eğer futbol yaygın ilgi görüyorsa) ders kitaplarında yer verilmelidir. İngiltere, Hindistan, Pakistan gibi ülkelerde kriket, Amerika’da beyzbol, Türkiye’de güreş gibi o milletin ilgi gösterdiği hangi spor dalı varsa dil kitaplarında yer almalıdır.

Yeni İstanbul kitabında spor alanında Naim Süleymanoğlu’na yer verilmiştir.

Yeni Hitit kitabında spor konusu işlenmiştir; ancak yabancı sporcular metinlerde konu olurken Türk sporculara yer verilmemiştir. Futbol fanatikleri konusu metin içinde işlenirken sadece Galatasaray ve Fenerbahçe takımlarının adı anılmıştır.

Yedi İklim kitabında futbola öncelikle yer verilmiştir. Futbol takımı olarak Galatasaray, Fenerbahçe yer almaktadır. Bunun yanında Türk kültüründe önemli yeri olan ve Türk ismiyle simgeleşmiş geleneksel Türk sporu sayılan güreş, cirit, okçuluk, binicilik, halter, matrak adlı spor dallarına yer verilmiştir.

3.13. Festivaller

Dünya ülkelerinin tanıtımında önemli yeri olan festivaller turistlerin ilgisini çekmektedir. Aynı zamanda festivaller dil öğrencilerinin de bilmesi gereken önemli kültürel etkinliklerden biridir. Turistik gezilerini festivallere göre planlayan insanların sayısı oldukça yüksektir. Bu nedenle festivallere ilgi çekmek, kültürel tanıtım yapmak ve dil öğrencilerinin ziyaret etme, deneyimleme ve gözlemlleme fırsatını sağlamak açısından kitaplarda bu konuya yer vermek uygun olacaktır.

Yeni İstanbul kitabında Alaçatı Ot Festivali, İstanbul Caz Festivali, Kapadoks, Portakal Çiçeği Festivali ve Altın Portakal Film Festivali’ne yer verilmiştir.

Yeni Hitit kitaplarında sadece Altın Portakal Film Festivali işlenmiştir.

Yedi İklim kitabında Sincan Lale Festivali, Bayındır Çiçek Festivali, Altın Portakal Film Festivali, Yöresel Lezzet Festivali, İstanbul Film Festivali işlenmiştir. İstanbul gibi büyük şehirlerin yanında daha farklı yörelerden örnekler verilmesi açısından Yedi İklim kitabı diğer kitaplardan ayrılmaktadır. Hitit ve Yeni İstanbul kitaplarında çoğunlukla Altın Portakal Film Festivali ve dünya festivallerine yer verilmiştir.

3.14. Gelenekler

Toplumsal yaşamı, insanları anlamak ve doğru iletişim sağlayabilmek açısından Türk kültürüne ait davranış kalıplarını, uygulamaları ve bakış açılarını bilmek önemlidir. Böylece yanlış anlamalara gerek kalmadan içeriklerini bilerek tanıklık etmek ve o kültüre uyum sağlamak mümkün olacaktır.

Kitaplarda genel olarak el sanatları, halk dansları, günlük yaşam ve önemli günlerdeki âdetler, davranış kalıpları gibi simgeleşmiş geleneksel öğelere yer verildiği görülür.

Yeni İstanbul kitabında yörüklerin konar göçer yaşam tarzları, dilek ağacı, kemeçe, imece, el öpme saygı kültürü, kız isteme, tuzlu kahve, müzikle tedavi, çıraklık, batıl inançlardan nazar boncuğu, at nalı, Türk takvimi, müzikle tedavi gibi konular yer alır.

Yeni Hitit kitabında Türk gelenekleri görsellerle okura sunulmuştur. Fotoğraf olarak kitapta kahve falı, şeker macunu, semaver, stadyum bayram kutlaması, Ramazan davulcusu, zeybek,

Yeşilçam Sokağı, Hacivat-Karagöz, Keloğlan, Selimiye Cami, eski Türk evleri, Bodrum evleri yer almaktadır.

Yedi İklim kitabında düğün, nazar boncuğu, hat sanatı, imece, ad koyma töreni, komşuluk, Türk misafirperverliği ve kıyafetnameler konu olmuştur.

Dil öğrenen kişilerin o toplumun içine girdiklerinde doğru tepkiler verebilmesi ve karşısındaki insanların anlayabilmesi için gelenekleri az çok bilmesi gerekmektedir. Türk insanının çok soru sorduğunu, ilgi gösterdiğini, sohbet etmeyi sevdiğini ve komşuluk ilişkileri nedeniyle bayramlarda, özel günlerde çeşitli sebeplerle bağlar kurduğunu bilmek yararlı olacaktır.

3.15. Sanat

3.15.1. El sanatları

Ders kitaplarında Türk kültürüne ait geleneksel el sanatlarından içerik ve görsel olarak yararlanılmalıdır. El sanatları içerisinde dokumacılık (halı, kilim, kumaş), ebru, yazmacılık, seramik, oya yapımı, çinicilik, dericilik, işlemecilik, sepetçilik, taş işçiliği, semercilik, bakırcılık, müzik aletleri yapımcılığı, ahşap işçiliği (künekârî, naht) kalem işi (edirnekârî, hat, tezhip), ciltçilik, minyatür, altın ve gümüş işlemeciliği sayılabilir. Türk kültüründe yer almış ancak unutulmaya yüz tutmuş, artık yaşamayan el sanatı işçiliği de ders kitaplarına konu olabilir.

Yeni İstanbul ve Yeni Hitit kitabında el sanatları ya da Türk sanatıyla ilgili örneklerle yer verilmemiştir.

Yedi İklim kitabında çini sanatı, oya, hat sanatı, kitap ciltleme sanatı, Paşabahçe cam işçiliğine yer verilmiştir.

3.15.2. Plastik sanatlar

Bir ülkenin sanatçıları ve sanat eserleri o ülkenin tanıtımında önemli rol oynar. Bugün Van Gogh gibi bir sanatçı Hollanda'nın simgesi haline gelmiştir. Sanatın evrensel gücü tüm dünyayı etkilediği için ders kitaplarında simgeleşmiş Türk sanatı örneklerine ve sanatçılarına yer verilmelidir. Dünyaca ünlü Türk sanatçıları ve eserleri Türkçe ders kitaplarında tanıtılmalıdır.

Yeni İstanbul kitabında el sanatları ya da Türk sanatıyla ilgili örnekler yer almamaktadır. Sadece Picasso'nun eserlerinin İstanbul'a gelmesi hakkında kısa bir metin vardır.

Yeni Hitit kitabında Türkiye'deki en güzel on heykel olan Taksim Cumhuriyet Anıtı, Akdeniz Heykeli, Kibele Çeşmesi, Güzel İstanbul, Kuşlar, Barbaros Anıtı yer almaktadır. Resim sanatıyla ilişkili olarak Mona Lisa, Da Vinci, Dali, Picasso gibi isimlere ve eserlerine yer verilmiştir; ancak kitapta Türk ressamaları ve resimleri bulunmamaktadır.

Yedi İklim kitabında resim ve heykel sanatıyla ilgili görsel ve metin bulunmamaktadır. Sadece Picasso'dan kısa bir anı metin yer almaktadır.

Ünlü Türk ressam ve heykeltıraşlarının geçmişten günümüze belli başlı isim ve eserleri (Osman Hamdi Bey, İbrahim Çallı, Abidin Dino, Nuri İyem, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Fikret Mualla vb.) görsellerle donatılmış metinler içinde Türk plastik sanatının tanıtılması yararlı olacaktır.

3.15.3. Gösteri sanatları

Gösteri sanatları bir ülkeyi sanatla tanıtmayı sağlayan en etkili yollardan biridir. Türk dizilerinin gördüğü ilgi sebebiyle kendi kendine Türkçe öğrenen ya da öğrenmek isteyen insanların artması bu gücün bir yansımasıdır. Uluslararası yarışmalarda ödül kazanan film, dizi, ses ya da tiyatro sanatçıları ülke tanıtımında etkili olmaktadır.

Yeni İstanbul kitabında tiyatro sanatına yer verilmemektedir.

Yeni Hitit kitabında tiyatro sanatı olarak oyuncu Yıldız Kenter'in hayatı ele alınır.

Yedi İklim kitabında geçmişten gelen meddahlık sanatının Cem Yılmaz örneğiyle bugünkü aldığı biçimi gözler önüne sermektedir. Tarihi gölge oyunu Hacivat-Karagöz de kitaplarda yer almaktadır.

3.15.3.1. Türk sineması

Film sektörü en etkin kültürel tanıtım araçlarından biridir. Filmler aracılığıyla bir kültürün tüm öğelerine yer verilebilmektedir. Kültürün bir olayla, hikayeyle sunulması ayrıntılarla işlenmesi anlaşılabilirliğini de artırmaktadır. Şehirler, mekanlar, kostüm, dönem, yaşam alışkanlıkları, ilişkiler, dekorasyon, süsler, beden dili gibi kültüre ait yüzlerce veri izleyiciye aktarılabilir. Öğrencilerin ilgisini çekecek konular, Türk sineması oyuncular, klasik sayılan filmler, belgeseller dil öğretiminde çok amaçlı biçimde kullanılabilir.

Yeni İstanbul kitabında Türk sineması örneklerinden Selvi Boylum Al Yazmalım, Anadolu'nun Kayıp Şarkıları filmlerine yer verilmiştir. Delibal ve Hokkabaz filmleri metin olarak yer almaktadır. Afiş olarak Düğün Dernek filmine yer verilmiştir.

Yeni Hitit kitabında Babam ve Oğlum metin olarak; Dondurmam Gaymak, Arog ve Halıcı Kız film afişi olarak yer alır.

Yedi İklim ders kitabında Türk sinemasının klasikleşmiş örneklerinden Devlerin Aşkı (Türkan Şoray, Kadir İnanır), Neşeli Günler, Av Mevsimi, Hababam Sınıfı, Babam ve Oğlum filmlerine yer verilmiştir. Aynı zamanda geçmiş ve günümüz filmlerinden afişlerle de öğrencilerin ilgisine sunulmuştur: Aşk Tesadüfleri Sever, Araf, 120, Gol Kralı, Sultan, Çalıkuşu, Keşanlı Ali Destanı, Selvi Boylum Al Yazmalım.

Ders kitabı dışında etkinlik olarak da öğrencilere Türk sineması aracılığıyla ülkenin değişik zamanlarına ait klasikleşmiş filmler izletilerek tarihsel toplumsal gelişim gözler önüne serilebilir.

3.15.3.2. Halk Oyunları- Dans

Halk dansları, halk kültürünü yansıtan ilgi çekici sanat dallarından biridir. Geleneksel kıyafetleri, gösteride kullanılan araç gereçleri ve dans aracılığıyla anlatılan hikayesi açısından izleyicileri estetik yönden etkiler. Bu nedenle halk dansları ve modern danslar içerisinde kültürün en güzel ve en etkili örneklerine ders kitaplarında yer vermek yararlı olabilir. Öğretmenin derste halk oyunlarını, Türk danslarını izletmesi öğrencilerin ilgisini çekmesinde ve belki öğrencilerin bu dansları öğrenmek istemesinde etkili olabilir.

Yeni İstanbul kitabında halk oyunlarından zeybek oyununa yer verilmiştir.

Yeni Hitit kitabında oryantal dans tanıtılmıştır. Anadolu Ateşi modern dans ekibine kitapta yer verilmiştir. Halk oyunlarından zeybek ve halay fotoğrafları görsel olarak kullanılmıştır.

Yedi İklim kitabında halk dansı ile ilgili bir bilgi ve görsel bulunmamaktadır.

Bugün dersliklerde tepegöz, bilgisayar, televizyon gibi araçlar genellikle bulunmaktadır. Bu nedenle öğretmenin halk oyunu, modern Türk dansları gibi videoları izletmesi, etkinliklerde basit dansların öğretilmesi öğrencileri kitaptan başka verilere ulaşması derse güdüleyici olabilir.

3.15.3.3. Radyo-Televizyon

Televizyon ve radyo insanların hayatlarında büyük bir yer kaplamaktadır. Öğrencilerin ilgi alanlarına göre hedef dile ait hangi tür müziği seviyorlarsa buna uygun radyo kanalları dinlemeleri için öneriler sunulmalıdır. Böylece öğrenciler hedef dilde müzik, haber ve sohbet yayınlarını dinleyebilir. Popüler tv dizisi, yarışma gibi programlar önerilerek öğrencilerin ilgilerine göre en az birkaç dizi izlemesi sağlanabilir.

Yeni İstanbul kitabında Türk televizyonu, diziler, tv programlarına yer verilmemiştir.

Yeni Hitit kitabında televizyon programı olarak Popstar Alaturka, Biri Bizi Gözetliyor ve evlilik programlarına yer verilmiştir. Yabancı kültüre ait Mavi Ay ve Lost dizileri de aynı zamanda kitapta bulunmaktadır.

Yedi İklim kitabında televizyon kanalları ve bu kanallarda yayımlanan program adlarına yer verilmiştir: Gezelim Görelim belgeseli, Stadyum spor programı.

Yeni kuşağın görsel medyaya ilgisi nedeniyle video, film, fotoğraf gibi görsel araçlardan daha fazla yararlanılması gerekmektedir. Bu nedenle izleme- dinleme ders araçları için televizyon, kısa film ve sinema dünyasından yararlanmak uygun olabilir.

3.16. Müzik

Evrensel bir sanat olan müziğin dilini her kültürden insan anlar ve etkilenir. Müzik duyguları sözcükler olmadan aktaran güçlü bir araçtır. Hedef kültüre ait geleneksel ve çağdaş müzik türlerine ders kitaplarında yer vermek uygun olacaktır. Kitaplarda güncellenmeyen verileri öğretmen derste öğrencilere aktarmalı, haberdar etmelidir.

Yeni İstanbul kitabında Türk müziğinin geleneksel ve çağdaş müzik türleri ile ünlü şarkıcıları içeren ve aynı zamanda müziğin tarihsel gelişimini anlatan bir metne yer verilmiştir. Hollanda’da ünlenen Türk şarkıcı Karsu Dönmez kitapta tanıtılmıştır. Halk müziğinden Misket, Yüksek Yüksek Tepelere, Sarı Gelin ve Silifke’nin Yoğurdu türküleri dinletilerek hikayelerine yer verilmiştir. Aşık Veysel, Uzun İnce Bir Yoldayım türküsü ve Anadolu’nun Kayıp Şarkıları çalışması ile halk müziği tanıtılmış, örnekler verilmiştir.

Yeni Hitit kitabında Pink Floyd grubu ve rap, hiphop müziği ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Türk müziğine yer verilmemiştir.

Yedi İklim kitaplarında öğrencilerin dersi keyifle geçirmesini sağlayacak halk müziği, pop müzik gibi çeşitli türlerden parçalara yer verilmiştir. Metin olarak kitaplarda Kıraç, Barış Manço, Neşet Ertaş, Aşık Veysel, İdil Biret tanıtılmaktadır. Kitapta dinleme metni olarak verilen şarkılar: Güle Güle Sana (Hakan Altun), Bugün Bayram – Nane Limon Kabuğu- Kazma (Barış Manço), Senden Başka (Göksel), Rüyalarda Buluşuruz (Sibel Can), Kendim Ettim Kendim Buldum, Hayat Bayram Olsa. Halk müziği örnekleri olarak Aşık Veysel- Uzun İnce Bir Yoldayım (Tarkan), Neşet Ertaş- Yalan Dünya, Aşık Şeref Taşlıova kitapta yer almaktadır.

Bugün özellikle pop müziği dinleyen öğrencilere daha farklı müziklerden olan Türkçe caz, türkü, Anadolu rock, sanat müziği gibi eserlerden dinleterek tercihi onların yapmasını sağlamak yararlı olabilir. Türk kültürünün sembolü olan mehter müziği, halk müziği, saz gibi ulusal müzik aletleri tanıtılmalıdır. Millî marşlardan yola çıkarak İstiklâl Marşı öğrencilere dinletilebilir.

3.17. Türk Edebiyatı

Edebiyat, bir ülkenin duygu ve düşünce dünyasını aktarmada dönemin kültürel yaşamını gözler önüne sermede etkili; aynı zamanda okudukça, dinledikçe estetik haz veren bir sanattır. Edebiyat eserleriyle dünya kültür yaşamına katkı sunan sanatçıların eserlerinden örnekler ders kitaplarında yer almalıdır.

Yeni İstanbul kitabında edebiyatımızdan Yusuf ile Züleyha, Kız Kulesi efsanesi, Gelin Kayası efsanesi, Keloğlan masalı metin olarak işlenmiştir. Edebiyatçılarımızdan Orhan Pamuk- Masumiyet Müzesi yapıtlarından bir kesit ile tanıtılır. Şiir olarak Lavinia- Özdemir Asaf, Gizli Sevda- Behçet Necatigil, aynı zamanda Nazım Hikmet- Piraye aşkı yer almaktadır.

Yeni Hitit kitabında edebiyatçılarımızdan Orhan Pamuk, Aziz Nesin, Ahmet Altan, İpek Ongun, Duygu Asena, Zeynep Oral (Tutkunun romanı) işlenmiş; şairlerimizden Aşık Veysel, Can Yücel, Atilla İlhan (3.Şahsın şiiri) Cahit Sıtkı Tarancı (Gençlik Böyledir İşte) şiirleriyle yer almıştır. Tamara efsanesine yer verilmiştir.

Yedi İklim kitaplarında Türk edebiyatından isimlere ve metinlere sıkça yerilmiştir. Ağrı Dağı efsanesi, bilmeceler, tekerlemeler, Türk kültüründe sayılar, Keloğlan gibi halk edebiyatından örneklerin yanında günümüz edebiyat metinleri yer alır. Yazar ve şair olarak Cemil Meriç, Ayşe Kulin, Oğuz Atay (Bir Bilim Adamının Hayatı), Mustafa Kutlu, Cengiz Aytmatov, Ercişli Emrah (mani), Nasrettin Hoca, Yaprak Dökümü (Roman) Reşat Nuri Güntekin, Babamın Gözleri Kedi Gözleri -Sevim Ak, Murtaza- Orhan Kemal, Ferhat ile Şirin, Sezai Karakoç, Şevket Rado, Mevlana, El Bruni kitaplarda yer almaktadır.

Yedi İklim kitaplarında şiire çokça yer verilmiştir. Şiir olarak Bebeklerin Ulusu Yok -Ataol Behramoğlu, 35 Yaş – Cahit Sıtkı Tarancı, Çocuk ve Ağaç- Arif Nihat Asya, Cahit Sıtkı Tarancı- Memleket İsterim, Mevlâna- Mesnevi örneklerinin yanında Ümit Yaşar Oğuzcan, Yunus Emre, Sultan şairler, Karacaoğlan Abdürrahim Karakoç gibi isimler tanıtılmaktadır.

Ders kitaplarında gazete, dergi, roman, hikâye gibi değişik metinlerden alıntılar yapılmaktadır. Seçilecek metinlerin dilin en güzel ifade bulduğu, estetik haz veren güçlü bir anlatım ve yetkin

dil gücüyle yazılmış metinlerden oluşması etkili olacaktır. Kuru, tekdüze, dil zevki barındırmayan metinlere yer verilmemesi; özellikle yetkinliği kanıtlanmış, etkili bir dile sahip edebiyatçıların yazdığı metinler kitaplar için seçilmelidir. Etkin ve estetik bir dil kullanmayan metin yazarlarına yer verilmemelidir.

3.18. Hukuk Sistemi

Bir ülkenin hukuk sistemi ve toplumsal adalet anlayışı o toplumun medeniyet göstergelerinden biridir. Suç kabul edilen ve bunun yanında suç olmasa da toplumca onaylanmayan, ayıp sayılan ya da dışlanmaya neden olan ilkeler, kurallar bilinmelidir. Bu kurallar, yasalar toplumun değerlerini yansıtır.

Özarkınar (2014), hukuk meşruiyetini, toplumun ortak kabulü olmasından alır ve hukuk bir toplumun kültürel birikiminin önemli bir parçasıdır, der. Bu nedenle hırsızlık, aldatma, yalan, şiddet gibi birçok kötülük ve anlaşmazlık her toplumda var olan gerçeklerdir. Adil bir biçimde sorunların çözüleceği inancını, güven duygusunu toplumlar yaşamak ve bilmek ister.

Yeni İstanbul kitabında tarihi kültürel bilgi olarak kadılık sistemi hakkında bir metin yer alır. Diğer ders kitaplarında Türk hukukuyla, adalet anlayışıyla ilgili bir metne yer verilmez.

3.19. Beden Dili

Her kültürün, kendine özgü kullandığı bir beden dili vardır. Brown'a (2007: 237) göre "Kültürün ifadesi sözsüz iletişimle o kadar bağlantılıdır ki kültürü öğrenmenin önündeki engeller sözlü olmaktan çok sözsüzdür." Genel olarak beden diliyle verilen bilgiyi anlamak mümkünken sadece o kültürdeki insanların anlayabileceği beden dili, işaretlemeler, tokalaşmalar da bulunmaktadır ve bunu kültürün dışında biri için anlamak mümkün değildir. Türklerin beden diliyle başı aşağı eğerek evet, kaşları ve başı yukarı kaldırarak hayır dediğini belirtmek uygun olacaktır. Beş parmağın birleştirilerek sallanması Türkiye'de yemeğin çok güzel olduğu ya da "harika, beğendim" anlamında; aynı hareket İtalya'da kızgın birinin "Daha ne istiyorsun?", Mısır'da ise "Bekle, sabırlı ol" anlamında kullanılmaktadır. Türklerin kötü bir konu hakkında konuşurken kulağını çekip tahtaya üç kez vurmasının ve "Şeytan kulağına kurşun" demesinin bir tür kötülükten korunma ritüeli olduğunu belirtmek uygun olacaktır. Çok güzel bir bebek, çocuk ya da genç biri için hafif tükürerek "tü tü maşallah" denildiğini, elin göğse getirilerek baş eğilmesiyle selam verildiği, teşekkür ederim gibi anlamda kullanıldığını yabancıların bilmesi yanlış anlaşılmalara ortadan kaldıracaktır. Beden dili içerisinde özellikle el hareketleri çok çeşitlilik göstermekte ve sık kullanılmaktadır. Bu nedenle özellikle yanlış anlamaya sebep olabilecek kaba el hareketlerinden kaçınılması gerektiği öğrencilere hatırlatılmalıdır.

Yeni İstanbul kitabında beden diline yer verilmiştir; ancak Türkiye'deki özel beden dili anlamından çok, dünyada genel kabul görmüş beden dilinin önemi genel örneklerle sıralanmıştır.

Yeni Hitit kitabında ise beden dili hakkında metin bulunmaktadır; ancak Türklerde kullanılan beden dili konusuna değinilmemiştir.

Yedi İklim kitaplarında el yazısı ve yüz okuma konusu içerisinde beden dili hakkında bilgiler bulunmaktadır. Türklere özgü beden dili örneklerine yer verilmemiştir.

Beden dili film, dizi gibi sinema, televizyon, tiyatro ve internet videolarından öğrenilmektedir; ancak ders kitaplarında bu konuya beden dilinin önemi gibi genel bir metin niteliğinden çıkarılarak Türk kültüründeki beden dili mesajlarına yer verilmesi uygun olacaktır. İncelenen bu üç kitapta bu konuyla ilgili kültürel sembollere yer verilmemiştir.

Tartışma ve Sonuç

Kültürel sembollerin yabancı dil öğrenen bireylere aktarılmasında ders kitapları önemli bir görev üstlenmektedir. Öğretmenin ders kitabını izleyerek işlediği dersler, eğer kitaplar içerik olarak kültürel malzeme açısından zenginse çok daha etkin ve donanımlı bir şekilde geçecektir. Ders kitabının kültürle ilişkili içeriklerle dolu olması, öğretmenin eksik bulduğu konuları derste tamamlaması öğrencinin her açıdan bilgi düzeyini yükseltecektir.

Bu çalışmada yaygın olarak kullanılan üç ders kitabının kültürel sembollere ne kadar yer verdikleri incelenmiş ve bulgular bölümünde sıralanmıştır. Bu kitaplar içinde yukarıda sıralanan Türk kültür sembollerini en az içeren kitabın Yeni Hitit, en çok kültürel sembole yer veren kitabın da Yedi İklim kitabı olduğu ortaya çıkmıştır. Yeni İstanbul kitabının da bu iki kitap arasında kaldığı görülmüştür. İncelenen üç farklı ders kitabının kültürel sembol içeriklerinin birbirlerinden farklı olması öğrencileri de kültürel birikim açısından birbirinden ayıracaktır. Dil öğrenmenin yanında kültürel sembollerin de öğrenildiği derslerde birey o ülkeyi ziyaret ettiğinde, film, video izlediğinde ya da kitap okuduğunda hiç zorluk çekmeyecek, kolaylıkla tanık olduğu olayları, iletilen mesajları anlayabilecektir.

Ders kitaplarında işlenmesi gereken kültürel semboller ana hatlarıyla tarih, coğrafya, endemik bitkiler ve hayvanlar, meyve sebzeler, mutfak kültürü, gelenekler, beden dili, önemli kişiler, sanat ve sanatçılar, müzik, sinema ve tiyatro dünyası, spor, festival, önemli günler, bayrak, millî marş vb. biçiminde sıralanabilir. Bu içeriklerle ders kitaplarının hazırlanması öğrencilerin gereksinimini karşılayacaktır.

Öneriler

1. Kitap yazarı ve ders öğretmeninin kültürel sembollerin öğrencilere kazandırılması gerektiğine dair bir duyarlık sahibi olması gerekmektedir. Öğretmen kitapta gördüğü kültürle ilgili eksiklikleri tamamlamalıdır.
2. Ders kitabını değerli kılan en önemli noktalardan biri metinlerin içerikleri, güncelliği ve güzel, etkili bir dille yazılmış olmasıdır. Bu nedenle seçilecek metinlerin, görsel ve işitsel araçların kültürel semboller içermesi, estetik olması ve Türkçenin en güzel kullanımıyla öğrencilere sunulması gerekmektedir. Ders kitaplarındaki metinler Türk yazar, şair, edebiyatçılar tarafından hazırlanmalıdır. Ders kitaplarındaki ruhsuz, dil hazzı vermeyen, yetkin, etkili bir dille sahip olmayan metinler çıkarılmalıdır. Ders kitapları edebiyatçılarımızın eserlerinden alıntılarla doldurulmalı, yeni ders içeriklerinin metinleri edebiyatçılarımız ve etkili dil kullanan kişiler tarafından hazırlanmalıdır.
3. A1 düzeyinde öğrencilere ülkenin temel sembollerinden olan bayrak, marş, para birimi, büyük şehirleri, ülke haritası ve dünyadaki konumu verilmelidir.
4. Ders kitaplarında özellikle Kurtuluş Savaşı süreci, Cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk ve resmî bayramlar arasında en önemlisi olan Cumhuriyet Bayramı'na ve bir dinî bayrama yer verilmelidir.
5. Ders kitabı her düzeyde Türk kültürünü tarihi ve güncel gelişmelerini anlatan sembol kişi ve tarihî olaylarla içeriklerle donatılmalıdır.
6. Ders kitaplarındaki görsellerin metinlerle desteklenmesi gerekmektedir. Ders kitaplarının birçoğunda Türk kültür öğelerini içeren sembollerin fotoğrafları bulunsa da fotoğrafların altında adları anılmamakta ve bilgi olarak metinlerde konu edinilmemektedir. Metinde işlenmesi bile fotoğraf olarak konulan görselin ne olduğu, adı mutlaka yazılmalıdır. Merak eden öğrenci bu vesileyle konuyu araştırabilecektir. Örneğin, minyatür fotoğrafının altına minyatür sanatı, oya işleminin altına oya olduğunun yazılması yararlı olacaktır.
7. Ders kitaplarında mutfak kültürü sadece yiyecek odaklı biçimde tanıtılmaktadır. Aynı zamanda ülkede gelişmiş bir alkollü ve alkolsüz içecek kültürü de vardır. Türk çayı, Türk kahvesi ve rakı kültürümüzün sembolleşmiş içeceklerindendir. Sadece ülkemizde üretilen ayran, şalgam, salep gibi çeşitli şerbetler ve alkollü içeceklerdeki Türk kültürünün sembolü sayılan ünlü markalar, üretim bilgileri gibi konularda tanıtımları yapılabilir.
8. Beden dili konusu ders kitaplarında Türkiye'de hangi beden dilinin ne anlama geldiğini içermesinden çok; beden dilinin iletişimdeki yeri ve önemi gibi bir içerikle ele alınmaktadır. Türkiye'de yaygın el işaretleri, mimik ve beden dilinin ne oldukları hangi anlama geldikleri açıklanmalı; öğrencilere kendi kültürlerindeki beden dili mesajları sorularak ders konusu zenginleştirilmelidir.

9. Kültürel semboller açısından “shutterstock” gibi fotoğraf sitelerinden alınan görsellerin Türk kültürünü yansıtmadığı bir gerçektir. Avrupalı ya da Amerikalı aile, genç, çocuk tipleri Türklerin fiziksel özelliklerine uymamaktadır. Bu noktada ders kitabı için gerçek Türk karakterlerden yararlanılmalı, ders konularına göre hazırlanmış özel çekimlerle görseller hazırlanmalıdır.
10. Her düzeyde kitaplarda ülkenin sembolleşmiş Türk tarihinden bir konu, önemli kişilikleri, sanat eserleri ve sanatçısı tanıtılabilir.
11. Genel olarak Türkiye’nin yedi bölgesi ve yöre halkı hakkında (şiveleri, farklılıkları, kültürel zenginlikleri vb.) bilgi verilebilir. Yöreler arası farklı doğum, düğün, ölüm vb. gelenekleri metinlerde konu edilebilir. Yedi bölgenin sembolleşmiş kıyafet, mutfak kültürü, dans gibi nitelikleri öğrencilerin ayırt edebilmesi için kitaplarda işlenmesi faydalı olabilir.
12. Ders kitaplarındaki kültürel semboller, ansiklopedik bilgilerin sıralanması gibi değil; edebi, etkili bir dil kullanan, hayatın içinden olay ve durumları anlatan içerikler olması, öğrencinin duyularına seslenerek kalıcı bilgiye dönüştürülmesi hedeflenmelidir.

Kaynakça

- Arı, S. (2018). Çeviri Çocuk Edebiyatı Örneğinde Kültürel Sembollerin Eşdeğerlilik İlişkisi. 1. Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Yeni Ufuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, ss.217-223.
- Akçaoğlu, C. (2017). Somut Olmayan Kültürel Miras ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanımı [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Alsaif, O. (2016). A Variety of Cultures Represented in English Language Textbooks: A critical Study at Saudi University. *Sociology Study*, 6(4), 226-244.
- Altınok, K. (2020). Kültürel Miras ve Dil Öğretimi Bağlamında Gazi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti. *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 223-246.
- Avrupa Konseyi Modern Diller Bölümü. (2013). Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi: Öğrenim, Öğretim ve Değerlendirme. 2.b. Telc GmbH.
- Ayırır Onursal, İ. (2015). Edimbilim ve Dil Öğretimi. E. Korkut, İ. Ayırır Onursal (Ed.), *Dil bilimleri ve dil öğretimi*. ss. 129-158, Seçkin Yayıncılık.
- Baker, W. (2012). From Cultural Awareness to Intercultural Awareness: Culture in ELT. *ELT Journal*, 66(1), 62–70.
- Bárdos, J. (2005). Élő nyelvtanítás-történet [A living history of language teaching]. Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Barın, E. (2004). Yabancılar Türkçe Öğretiminde İlkeler. *Türkiyat Araştırmaları*. Sayı 1. 19-30.
- Brooks, N. (1986). Culture in the Classroom, Culture Bound, Ed. Joyce Merrill Valdes. ss. 123-129, Cambridge University Press.
- Brown, H. D. (2007). *Principles of Language Learning and Teaching*. (5th Edition). Pearson Longman.
- Byram, M. (1997). Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. *Multilingual Matters*.
- Byram, M. & Morgan, C. (1994). Teaching-and-Learning Language-and-Culture. *Multilingual Matters*.
- Canbulat, M., & Koparan, B. (2020). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Türk Kültür Öğelerinin Aktarımına Yönelik Bir Durum Çalışması. *Araştırma ve Deneyim Dergisi*, 5(2), 40-57.
- Chastain, K. (1988). *Developing Second Language Skills: Theory and Practice*. Harcourt Brace Janovich Publishers.
- Cheng, C. M. (2013). Reflections of College English Majors’ Cultural Perceptions on Learning English in Taiwan. *English Language Teaching*, 6(1), 79–91.
- Cortazzi, M. ve Jin, L. (1999). Cultural Mirrors Materials and Methods in the EFL Classroom. *Culture in Second Language Teaching and Learning*. Haz. E. Hinkel. ss. 196-219, Cambridge University Press.
- Deardorff, D. K. (2006). The Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization at Institute of Higher Education in the United States. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241-266.

- Demir, A. ve Açık, F. (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım ve Seçilecek Metinlerde Bulunması Gereken Özellikler. *TÜBAR*, 30, 51-72.
- Erdal, K. Dağdeviren, İ., Gökhan, O., Şen, H. H., Şenay, E. (2018). Yabancılar Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Kültürel Öğeler (A2 Düzeyi). *TÜRK Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*. 1(12), 11-23.
- Erdem, M. D., Gün, M., & Karateke, B. (2015). İleri Seviye için Hazırlanan İstanbul Yabancılar Türkçe Öğretim Setinin Kültür Aktarımı Açısından İncelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 3(1), 8-17.
- Erol, T. (2021). Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Mirasına Yönelik Farkındalıkları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (23), 105-121.
- Fişekçioğlu, A. (2019) Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi Ölçütlerine Göre Türk Kültürü Tanımlayıcılarının Oluşturulması: B1 Dil Düzeyi Model Önerisi. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*. 12 (27), s. 871-893.
- Fong, C. S.; DeWitt, D.; Leng, C. H. (2018). "The Analysis of Cultural and Intercultural Elements in Mandarin as a Foreign Language Textbooks from Selected Malaysian Public Higher Education Institutions". *Malaysian Online Journal of Educational Sciences*. 6 (1), 66-90.
- Gencer, İ. S. (2020). Multicultural Elements in an ELT Coursebook Series: New Language Leader [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Maltepe Üniversitesi.
- Gün, M., Akkaya A. ve Kara Ö. T. (2014). Yabancılar Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarının Türkçe Öğretim Merkezlerinde Görev Yapan Öğretim Elemanları Açısından Değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 9(6), 1-16.
- Göçer, A. (2015). "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Konuşma Becerisinin Kazandırılması". *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (2), 21-36.
- Güvenç, B. (2004). *Kültürün ABC'si*. Yapı Kredi Yayınları.
- İşcan, A., Yassıtaş, (2018). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Kültür Aktarımı: Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti Örneği (B1-B2 düzeyi). *Aydın Tömer Dil Dergisi*. 3 (1), 47-66.
- Jin, T. (2013). Intercultural Competence in the Learning of Chinese as a Foreign Language in the UK – an exploratory study. In M. Xing & M. Li (Eds.), *Developing Pedagogies for Teaching Chinese as a Foreign Language in Higher Education (Applied Chinese Language Studies IV)* (pp. 15-29).
- Kachru, B. B. (1986). The Power and Politics of English. *World Englishes*, 5(2-3), 121–140.
- Kalenderoğlu, İ. (2016). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Temel Düzey (A1, A2) Ders Kitaplarında Kültür Aktarımı. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 4 (12) 0-0.
- Karakoç Öztürk, B. (2020). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Somut Olmayan Kültürel Mirasın Aktarımı. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 288-312.
- Karasar, N. (2007). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*. Nobel Yayınları.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Nobel Yayınları.
- Koparan B. (2019). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Türk Kültür Öğelerinin Aktarımına İlişkin Öğrenci ve Öğretim Elemanı Görüşleri ile Ders Kitaplarının İncelenmesi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Koyuncu, İ., Durmuş, M., & Nebioğlu, G. (2024). İkinci/yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Kitaplarında Kültürel İçeriklerin Sunumu. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi* (8), 47-82.
- Kramsch, C. (1993). *Context and Culture in Language Teaching*. Oxford University Press.
- Kramsch, C.(2013). Culture in Foreign Language Teaching. *Iranian Journal of Language Teaching Research* 1(1): 57–78.
- Kutlu, A. (2015). "Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kültürün Araç Olarak Kullanımı: Gazi Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti Örneği (B1- B2 seviyesi)". *K.Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23 (2), 697-710.
- Kovács, G. (2017). Culture in Language Teaching. A Course Design for Teacher Trainees. *Acta Univ. Sapientiae, Philologica*, 9 (3), 73-86.
- Moeller, A.K. & Nugent, K. (2014). *Building Intercultural Competence in the Language Classroom*. Faculty Publications: Department of Teaching, Learning and Teacher Education. 161.

- Moralı, G. & Öner, G. (2019). Yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Kitaplarında Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarının İncelenmesi. *Turkish Studies Language and Literature*, 14(3), 1345-1357.
- Mutlu, H. H., & Set, G. (2020). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan C1 Seviye Ders Kitaplarındaki Kültür Unsurlarının İncelenmesi (Gazi yabancılar için Türkçe – İstanbul yabancılar için Türkçe). *Dil Dergisi*. 1(171), 91-108.
- Okur, A., Keskin, F. (2013). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı: İstanbul Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti Örneği. *International Journal of Social Science*. 6 (2), 1619-1640.
- Ökten, C.E. & Kavanoz, S. (2014). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimini Hedefleyen Ders Kitaplarında Kültür Aktarımı. *Journal of Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 9(3), 845-862.
- Özakpınar, Y. (2014). Genel Bilim Metodu Yaklaşımıyla Bir Kültür ve Medeniyet Teorisi. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 63-70.
- Pulverness, A. (1995). "Cultural Studies, British Studies and EFL", *Modern English Teacher*. 4 (2) 7-11.
- Peled-Elhanan, N. (2012). *Palestine in Israeli School Books: Ideology and Propaganda in Education*. I. B. Tauris.
- Rivers, W. (1981). *Teaching Foreign Language Skills*. University of Chicago Press.
- Sağ, M. (2012). Bir Sembol Olarak "Kilim". *Arış Dergisi*, 8, 116-121.
- Saraç, S. H. & Arıkan, A. (2010). Yabancı Dil Ders Kitaplarında Hedef Kültür Bilgisini İncelemede Kullanılabilecek Kontrol Listesi Uygulaması. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 3 (1-2), 45-56.
- Seelye, H.N. (1993). *Teaching Culture: Strategies for Foreign Language Educators*. National Textbook Company.
- Şimşek, M. R. (2018). Yabancılar İçin İngilizce ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Kültürel İçeriklerin Karşılaştırması. *Bilig*, (84), 301-327.
- Temel Eğinli, A. & Nazlı, A. K. (2018). Kültürün Koruyucu Gücü: Kültürel Semboller. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi*, 2, 56-74.
- Temizyürek, F. & Gir, M. (2021). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Kültürel Sembollerin Kullanımı Bağlamında Değerlendirilmesi. *International Journal of Languages Education and Teaching*. 9(1), 243-259.
- Tomalin, B. (2008). *Culture- The Fifth Language Skill*.
- Tomalin, B. & Stempleski, S. (1993). *Cultural Awareness*. Oxford University Press.
- Turhan, M. (1972). *Kültür Değişimleri-Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik*. MEB Yay.
- Tüm, G. ve Sarkmaz, Ö. (2012) Yabancı Dil Ders Kitaplarında Kültürel Öğelerin Yeri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 43, 448-459.
- Uygur, N. (2018). *Kültür Kuramı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ünal, Ş. (2014). *Dil ve Kültür*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Vernier, S., Barbuzza, Giusti, D., ve Moral, G. D. (2008). The Five Language Skills in the EFL Classroom. *Nueva Revista de Lenguas Extranjeras*, 10, 263-291.
- Wu, J. (2010). A Content Analysis of the Cultural Content in the EFL Textbooks, *Canadian Social Science* 6 (5), 137-144.
- Yedi İklim Türkçe A1-2, B1-2, C1*. (2017). Barın, E.; Çobanoğlu, Ş.; Ateş, Ş.; Balcı, M.; Özdemir, C. (Edt.). 6.b. Yunus Emre Enstitüsü Yay.
- Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1-2-3. (2009). Uzun, E. (Edit.) 2.b. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı A1-2, B1-2, C1. (2021). Bölükbaşı, F.; Yılmaz, M.Y.; Keskin, F. (Edit.) Kültür Sanat Yayınevi.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. *Eğitim ve Bilim*. 1 (3), 7-12.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınları.

- Yiğit, F. (2023). Yabancı Dil Olarak Türkçe ve İngilizce Öğretimi Ders Kitaplarının Kültürel Unsurlar Açısından Karşılaştırılması (İstanbul Yabancılar İçin Türkçe, Unlock, New Language Leader). RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (37), 1-33.
- Yuen, K. M. (2011). “The Representation of Foreign Cultures in English Textbooks”. *ELT Journal*, 65(4), 458-466.
- Xia, T. (2013). The Introduction of Cultural Knowledge in the Primary Stage of Global Promotion of Chinese Language [汉语国际推广初级阶段的文化导入研究]. (Unpublished master’s thesis). Huazhong University of Science and Technology.

Çatışma Beyanı

Makalenin yazarları, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.